

Szabad szóasszociációs vizsgálat 10-14 évesek körében

Jelige: „Cassiopeia”

Tartalomjegyzék

I.)	Bevezetés	2
II.)	Anyag és módszerek	5
III.)	Eredmények	6
1.)	Egyéni eredmények; alapvető adatok összevetése a Cser – Gósy/Kovács – 2011-es vizsgálatokban	6
a)	Az adatbázisok.....	6
b)	Korcsoporthoz vonatkozó megállapítások	8
c)	Nemek szerinti elemzés	10
d)	Leggyakrabban előforduló szavak szerinti elemzés	11
2.)	Fogalmak körüli besorolás: Cser – 2011-es adatbázis	14
3.)	Leggyakrabban előforduló szavak összevetése Cser János eredményeivel	30
IV.)	Következtetések, kitekintés	46
	Irodalomjegyzék	48

I.) Bevezetés

A mentális lexikont egy tároló rendszerként definiálhatjuk, amely minden verbális produkciókor és percepciókor működésbe lép. Ez tárolja a nyelv különböző egységeit és szabályait, valamint a működési elveket is. A mentális lexikon egyénenként eltérő, és önmagában sem tekinthetjük állandónak (Gósy, 2005: 193). A mentális lexikon szerkezetét illetően több nézet is kialakult, amik közül most kettőt emelek ki: Platón a madárkalitka-analógiával él, Aitchison a metróvonalakhoz hasonlítja elrendeződését. Előbbi úgy véli, hogy a tudat rendelkezik egy – születéskor még üres – madárkalitkával, melyben az összes madárfaj megtalálható, ezek közül egyesek csapatokba rendeződnek, mások önállóan léteznek. Utóbbi szerint az agyi hálózatban fellelhetők csomópontok, irányvonalak, összeköttetések és távolságok, a probléma azonban, hogy nem látni mi zajlik a felszín alatt (Gósy, 2005: 193). A mentális lexikonban tárolt egységek kapcsolatban állnak egymással. A kapcsolat lehet fogalmi-szemantikai, valamint lexikai és fonetikai. Gyakran okoz problémát azonban a szó és a fogalom egymástól való elhatárolása (Kovács, 2011: 23). Levelt modelljében azt látjuk, hogy minden egység magában hordozza a jelentést, a szintaktikai, a morfológiai és a fonológiai tulajdonságokat (Levelt, 1989: 182).

A fogalmak szerveződését illetően két elhíresült modellt kell megemlíteni. Az egyik az atomgömb-elmélet, a másik pedig a hálóelmélet. Az atomgömb-hipotézis szerint a mentális lexikon kisebb-nagyobb szemantikai mezőket tartalmaz, amelyek úgy épülnek fel, hogy az őket létrehozó egységek (szemantikai alakzatok, jegyek) egyszerre több mezőbe is tartozhatnak. A hálóelmélet szerint azonban a szemantikai egységek (szavak) úgy kapcsolódnak egymáshoz, hogy egy egység több más egységgel is kapcsolatban állhat, emellett közvetett kapcsolat épülhet ki különböző egységeken keresztül (Gósy, 2005: 198). A jelenben is folyó kutatások rendre a hálóelméletet támasztják alá. Egyes kutatók azonban úgy vélik (vö. Kovács 2011; Aitchison 2003), hogy finomításra szorul a kidolgozott modell, hiszen sokáig az egységek közötti kapcsolatokat egyenrangúnak tekintették, viszont mára már úgy tűnik, ezek mind minőségileg, mind súlyozottságot tekintve eltérőek. Emiatt adódnak pl. gyakorisági különbségek a szóasszociációs vizsgálatok elvégzésekor egyes szavak között.

Annyi azonban szinte biztosan kijelenthető, hogy a mentális lexikon esetén három elkülönülő egységre kell gondolni. Létezik az ún. aktív rész, itt található az egy személy által gyakran használt nyelvi és beszédjelek. Passzív szókincsről beszélünk a ritkábban használt nyelvi és beszédjelek tároló egységekor. A harmadik részt pedig éppen aktivált szókincsnek nevezzük, amely az egy adott helyzetben aktivált nyelvi és beszédjelek

összességét jelenti (Gósy, 2005: 194). A szabad szóasszociációs vizsgálatok, mint később látni fogjuk, az aktív szókincs mérését támogatja.

A szóasszociációs vizsgálatok hosszú ideje segítik a mentális lexikon elrendeződésének megértését. Ezek előfutárainak tekinthetjük a szókincs nagyságának megállapítására létrehozott szógyakorisági szótárakat, melyek az írott nyelv szavait hivatottak összeszámolni az előfordulási gyakoriság szerint. Első képviselője a módszernek Fr. W. Kaeding, aki a gyorsírás fejlesztése érdekében készítette el gyakorisági szótárát a német nyelvre (Cser, 1939: 8). Kaeding munkáját számos angol, francia és német nyelvre vonatkoztatott szótár követte. Magyar nyelven első ízben Nemes Zoltán készítetett ilyen szótárt 1933-ban, mely a parlamenti beszédekben elhangzó leggyakoribb szavakat tartalmazza (Cser, 1939: 9). Ezen metódussal szemben Kováts Albert fogalmazta meg kritikáját – írja Cser János –, aki kifogásolja, hogy a beszélt nyelv állapotáról, azaz az aktív szókincsről nem adnak képet a gyakorisági szótárak (Cser, 1939: 9).

Pontosabb módszernek bizonyul tehát a szabad szóasszociációs eljárás, melyet hazánkban elsőként Cser János alkalmazott az 1930-as években. A kísérlet előnye, hogy előre meghatározott hívószó nélkül méri az alanyok aktív szókészletét, azaz szabad képzettársításokat enged.

A szóasszociációs vizsgálatoknak azonban nem csak ezt az egy formáját ismerjük. A szabad szóasszociációt is több kategóriába soroljuk, az első esetben egy hívószóra várható egyetlen válasz vagy meghatározott számú válasz, illetve hívószó nélküli meghatározott ideig tartó folytonos válaszadás. Másodsorban létezik teljesen szabad szóasszociálás, amely mindenféle megszorítástól mentes. A szűkített szóasszociációs vizsgálat képezi a következő módszert, amikor egy adott kritériumnak megfelelően kell választ adni (pl. kötött szófajiság, hasonló hangzás stb.). Nyitott teszteknek nevezzük, mikor egy előre meghatározott jelentéskategórián belül várják a legtöbb lehetséges szót (Gósy, 2005: 203-204).

A tesztek bár eltérő módon vizsgálják a mentális lexikont, mégis komoly következtetések vonhatók le belőlük a jelentésreprezentációt, a lexikális hozzáférést és tárolást illetően. Hazánkban tehát elsőként Cser János (1939) alkalmazta a szóasszociációs vizsgálatokat az aktív szókészlet felmérése érdekében. Kutatásában 4483 budapesti, 10 és 14 év közötti tanuló vett részt. Az általa végzett vizsgálatról az Anyag és módszerek c. fejezetben részletesen is beszámolok. A következő jelentős vizsgálat Balló Larissza nevéhez fűződik, aki 1983-ban publikálta az egyválaszos módszerrel nyert eredményeit, amelyeket 18-24 évesektől kapott. Jagusztinné Újvári Klára 1985-ben Ballóval megegyező módszert alkalmazva vette górcső alá a 10-14 éves korosztályt. Mindkét kutatásba 3-400

főt vontak be, és 198 hívószóra vártak választ. Fenti két vizsgálatot ismételte meg kibővítve Lengyel Zsolt (2004-7), aki 1000-1100 főt figyelt meg, valamint annotációt rendelt a hívószavak és a válaszsavak kapcsolatának jellemzése érdekében (Lengyel, 2008: 9). Gósy Mária és Kovács Magdolna (2001) ismételték meg Cser János kutatását 12-13 éves, már nem csak budapesti gyermekekkel. A kísérletben összesen 400 alany vett részt. Cser és Gósy módszere annyiban különbözött, hogy míg előbbi nem engedélyezte a tulajdonnevek és ragozott formák írását, addig utóbbi nem tett ilyen megkötést (Gósy – Kovács, 2001). Navracsics Judit (2007) kétnyelvűeken alkalmazta a szóasszociációs módszert. Vizsgálatában 90 kétnyelvű alanytól várt választ 188 magyar nyelvű hívószóra. Eredményeiből kiviláglik, hogy közös szemantikai konceptuális reprezentációról és annak nyelvspecifikus lexikai megvalósításáról érdemes és kell beszélni (Navracsics, 2007: 116). Kovács László (2011) dolgozta ki az ún. Agykapocs-rendszert, mellyel egy folyamatosan bővíthető, több szempontú kategorizálást megengedő asszociációs adatbázist hozott létre, új teret nyitva ezzel a mentális lexikon hálózatalvú kutatásában. Az utóbb ismertetett vizsgálatok részletes bemutatásától eltekintek, mivel nem képezik közvetlen tárgyát a jelen dolgozatnak.

Jelen kutatás célja az volt, hogy a 10-14 éves gyermekek aktív szókincsét felmérjük, majd a több mint 70 évvel ezelőtt elkészített, Cser-féle anyaggal összevessük. A korszakok között eltelt időszak ugyanis nem csak a gyermeki aktív szókészlet változásaira hívhatja fel a figyelmet, hanem a teljes magyar nyelvi szókészlet változásaira is. A nemek közötti különbségek halványodásának illetve erősödésének kimutatása volt a másik fő cél, ehhez főként az 1939-ben kialakított (ma azonban felülírt) kategóriák járultak hozzá. A dolgozat egy alapkutatást mutat be, így nincs szándékomban egyelőre a miértekre választ adni.

II.) Anyag és módszerek

Az adatbázis fő részét Lengyel Zsolt 2000 után gyűjtött empirikus adatai szolgáltatják. Az adatok egy szabad szóasszociációs teszt eredményei, mely 15 perc folytonos szóaktiválással mérte a 8-16 éves gyermekek aktív és passzív szókincsét. A teszt során kikötötték, hogy az alanyok nem használhatnak tulajdonneveket és ragozott formákat. A fent említett kilenc korcsoport közül jelen vizsgálat a 10-14 éves gyermekekre vonatkozó eredményeket ismerteti. A korlátozás szükségességét magyarázza, hogy a felhasznált másik adatbázis, melyet Cser János 1939-ben hozott létre, szintén a 10-14 éveseket dolgozza fel. Utóbbi kísérletre alapozva kezdte meg munkáját Lengyel Zsolt is, így a feladat leírásában nem találunk eltéréseket. Lengyel Zsolt azonban annyi változtatással élt az 1939-es méréshez képest, hogy míg Cser János csak budapesti alanyokat választott, addig ő az ország teljes területét lefedve nagyvárosokat, kisvárosokat és falvakat is bevett a vizsgálatba.

Cser János esetében kész adatbázis állt rendelkezésemre, mely a következők szerint csoportosított: 2-nél gyakrabban előforduló szavak gyakorisági szótára betűrendben, nemek szerint és összesítve, jelölve az első megjelenés; a szavak fogalomkörök szerinti kategorizálása nemek szerint és összesítve; 50-nél gyakrabban előforduló szavak nemek szerint és összesítve. Cser János 4483 alany adatait elemezte, ezek közül a tényleges anyagba azonban csak 1000 gyermek szavai kerültek be. Lengyel Zsolt adatbázisának (továbbiakban: 2011-es adatbázis) feldolgozását magam végeztem, az előbbivel azonos csoportosítás szerint. A munkához MS Excel 2010 és Word Smith Tools 5.0 programokat használtam. Mivel ez utóbbi gyűjtés még nem fejeződött be, emiatt 400 10-14 éves gyermek eredményét ismertetem és vetem össze Cser János 1000 alanytól kapott anyagával. Jelen dolgozat a fenti csoportosítás két részét ismerteti, a fogalomkörök szerinti kategorizálást és a leggyakrabban előforduló szavakat. Az összlétszám eltérése miatt, míg az utóbbi csoportban Cser János az 50-nél gyakrabban előforduló szavakat közli, addig én az arányosság miatt a 20-nál gyakrabban előfordulókat.

Az Eredmények c. fejezetben táblázatokba rendezve mutatom be elsőként a fogalomkörök szerinti csoportosítást, majd a leggyakrabban előforduló szavakat. Mindkét esetben egymás mellé állítottam a 2011-es és az 1939-es adatokat a jobb áttekinthetőség érdekében. A táblázatok különböző kiemeléseket tartalmaznak, melyeket az esedékes résznél magyarázok.

III.) Eredmények

1.) Egyéni eredmények; alapvető adatok összevetése a Cser – Gósy/Kovács – 2011-es vizsgálatokban

a) Az adatbázisok

Az eredmények ismertetésekor nem térek ki minden pontban a Gósy/Kovács vizsgálatra, mivel ők 12-13 éves gyermekekkel dolgoztak, emellett eredményeik nem terjedtek ki az összes általam vizsgált témakörre.

Gósy Mária és Kovács Magdolna (2001) mentális szavakként definiálja az alanyoktól válaszként beérkező egységeket, mivel nem alkalmaztak a Cser-féle vizsgálatra jellemző megkötéseket. A 2000-es években zajló gyűjtés bár élt a megszorításokkal, mégis néhány esetben előfordult a tulajdonnevek, ragozott formák és többszavas egységek megjelenése, így a kutatás egészére vonatkoztatva esetemben is a mentális szó meghatározást kell igénybe venni az alanyoktól beérkező válaszokra. A jelenleg bemutatott eredményeket azonban nem befolyásolták a feladattól eltérő válaszadások, így ezeket definiálhatjuk hagyományos értelemben vett szavakként.

Az első táblázat azt mutatja be, hogy az egyes alanyok hány szót hívtak le adott életkor és nem szerint. A táblázat első sorában az F a fiúkat jelöli, az L a lányokat, a betűk mellett olvasható szám pedig az életkort jelenti. Az első oszlopban az alanyok sorszámozása látható. Egy példán bemutatva az ábra tehát a következőképp olvasandó: az első 10 éves fiú 33 szót aktivált a 15 percig tartó teszt ideje alatt, az első 11 éves fiú 18-at stb.

1. táblázat – Szavak megoszlása nemenként és életkoronként (összes szó; átlag; szórás)

Nem– életkor Alanyok										
	F10	F11	F12	F13	F14	L10	L11	L12	L13	L14
1.	33	18	22	48	15	30	30	69	58	13
2.	36	21	54	49	53	50	31	75	61	55
3.	49	25	59	53	55	58	32	81	66	67

4.	53	35	61	58	55	59	33	90	80	70
5.	65	49	63	58	62	65	42	100	87	74
6.	66	57	64	63	64	67	44	100	88	75
7.	67	57	66	69	66	71	45	111	89	77
8.	68	60	69	72	69	74	45	114	89	79
9.	69	63	73	73	78	74	53	115	96	83
10.	78	77	78	74	90	79	57	118	100	87
11.	78	77	79	79	91	81	74	121	101	91
12.	81	79	85	80	92	82	89	121	102	100
13.	81	87	88	82	93	83	93	121	107	106
14.	88	89	91	84	94	85	94	127	112	112
15.	89	90	93	94	96	86	95	136	114	114
16.	92	91	94	96	100	88	101	141	118	121
17.	93	92	95	99	101	89	102	143	119	122
18.	95	93	95	100	102	89	103	144	120	123
19.	96	97	102	107	102	90	106	146	121	127
20.	100	99	104	108	102	105	107	146	122	129
21.	103	101	104	109	102	108	108	147	126	130
22.	108	102	105	113	104	110	113	148	126	131
23.	110	103	109	114	107	110	116	148	127	136
24.	114	104	111	115	114	115	116	149	128	140
25.	115	105	112	119	115	116	117	150	139	145
26.	115	105	113	122	121	116	118	154	151	146
27.	115	108	114	125	127	117	119	158	152	147
28.	118	109	117	126	136	119	120	161	154	148
29.	120	109	132	133	138	126	121	171	157	161
30.	121	111	134	143	140	126	123	171	158	161
31.	128	113	135	151	141	127	125	174	161	170
32.	131	119	135	156	150	136	126	175	164	174
33.	133	121	139	158	164	137	132	178	165	176
34.	137	127	139	159	174	143	140	186	166	177
35.	139	138	140	178	174	147	142	191	170	184
36.	144	140	145	182	179	148	159	196	172	200
37.	147	141	152	182	181	154	163	197	174	201

38.	150	142	153	190	182	164	163	199	183	202
39.	172	145	180	215	197	165	167	201	190	232
40.	219	155	194	261	227	173	177	220	226	233
Össz.:	4116	3754	4198	4597	4553	4162	4041	5793	5139	5219
Átlag:	102,9	86,5	108	154,5	121	101,5	103,5	144,5	142	123
Szórás:	31	68,5	86	106,5	106	71,5	73,5	75,5	84	110

A mostani vizsgálatban résztvevő 400 10-14 éves gyermek összesen 44 572 szót aktivált, ebből 21 218 érkezett a fiúktól és 24 354 a lányoktól. A Cser János alanyai által összesen aktivált szavak száma 89 705, amiből 40 103 szót írtak a fiúk és 46 602 szót a lányok. Mivel a mai kutatás eredménye majd 50 %-át teszi ki az 1939-esnek, annak ellenére, hogy az alanyok száma mindössze 40%-a volt a megelőző kutatásénak, azt feltételezhetjük – erre Gósyék is felhívják a figyelmet –, hogy a gyermekek napjainkban gyorsabb aktiválásra vagy hozzáférésre képesek. Felmerült másik indokként az írás felgyorsulása, ám Gósyék kiszámolták, hogy a percenként leírt szavak száma 9,58-cal több, mint 60 évvel ezelőtt, ez azonban nem lehet egyedüli indoka a teljes szószám gyarapodásának (Gósy – Kovács, 2001).

b) Korcsoportokra vonatkozó megállapítások

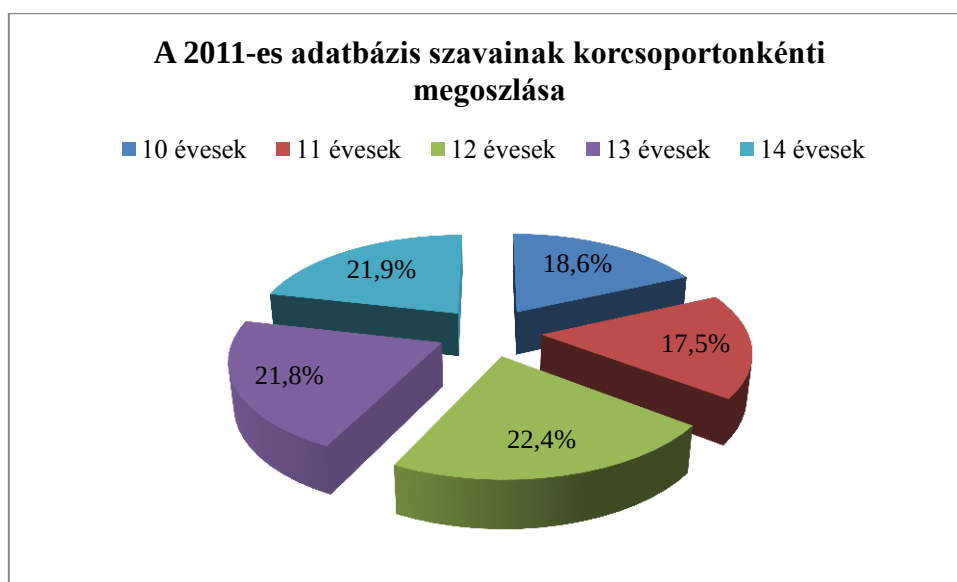
2. táblázat – A szavak korcsoportonkénti megoszlása a 2011-es és Cser adatbázisokban

	2011-es adatbázis	Cser
10 évesek	8278	12356
11 évesek	7795	15437
12 évesek	9991	17324
13 évesek	9763	20588
14 évesek	9772	24000

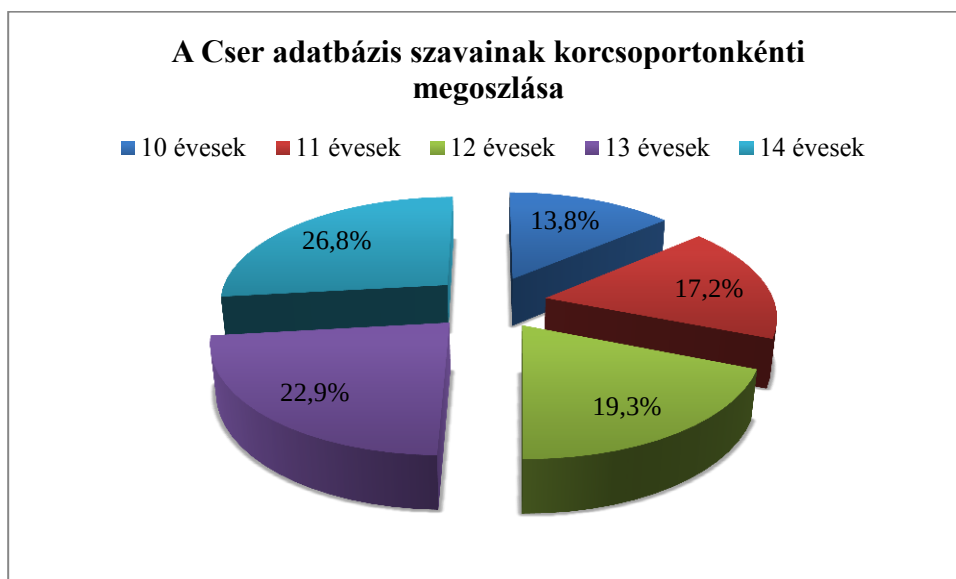
Jelen kutatásban a 10 és 11 éves korosztály között 483 mentális szóban mutatkozik különbség, a fiatalabbak javára. 11 és 12 éves kor között a különbség 2 196-ra nő, itt azonban már az idősebbek aktiváltak több szót. 12 és 13 éves kor között 255 szóval kevesebb szerepel, 13 és 14 éves kor között pedig csak minimális növekedés figyelhető meg, 36 szónyi. Cser János adatai azt mutatják, hogy a tizenkettedik életévben megtorpanás jelentkezik a szavak mennyiségét illetően (Cser, 1939: 17). A saját adatainkra

vonatkoztatott kimutatás ezt azonban nem támasztja alá, hiszen visszaesés mutatkozik a 11., valamint a 13. életévben, a 14. évben pedig stagnálnak az adatok. Emellett a legnagyobb növekedés épp 11 és a 12 éves kor között megy végbe. Két diagramon mutatom be az adatbázisok szavainak korcsoportonkénti megoszlását, százalékos formában.

1. diagram – 2011-es adatbázis szavainak korcsoportonkénti megoszlása

2. diagram – A Cser adatbázis szavainak korcsoportonkénti megoszlása

Ha megvizsgáljuk az egyes korok közötti szószámbeli arányokat, a következő eredményeket kapjuk (zárójelben közlöm az 1939-es adatokat): 10 és 11 éves kor között 1,1 % (+3,4 %) a visszaesés, 11 és 12 éves kor között 4,9 % (+2,1 %) a növekedés, 12 és

13 éves kor között 0,6 % (+3,6 %) a csökkenés, 13 és 14 éves kor között pedig 0,1 % (+3,9 %) az emelkedés. Elgondolkodtató a tény, miszerint Cser János adatai kevésbé hullámzóak, mint látszik, a korok közötti különbségek százalékos kifejezésében is, egyedül 12 éves korban tapasztalható némi meghökölés, de még ekkor is emelkednek a számadatok. A mostani eredmények azonban sokkal kevésbé nyújtanak egyenletes elrendeződést. Két ízben látunk negatív változást (10 és 11, valamint 12 és 13 éves kor között), ami viszont még fontosabb, hogy a fejlődések vagy esések mértéke is jóval alulmarad a régebbi kutatáséhoz képest.

c) Nemek szerinti elemzés

Amennyiben nemek szerint kívánjuk lebontani a fenti eredményeket, az 1. táblázat segítségével is igazolható, hogy a fiúk minden korosztályban kevesebb szót írtak, mint a lányok. A fiúknál és a lányoknál is két esetben figyelhető meg a szavak mennyiségében visszaesés, de különbség van a kor megoszlásában. A fiúknál negatív tendencia áll be 11 és 14 éves korban, ezzel szemben a lányoknál ez a csökkenés 11 és 13 éves korban jelentkezik. Az eredmények tehát ismét ellentmondanak Cser János adatainak, akinek vizsgálatában a lányok egyenletes fejlődést mutattak, a fiúk szó mennyisége pedig a 12. életévben csak minimális mértékben növekedett, majd a 13. életévben ugrásszerű növekedés mutatkozott náluk (Cser, 1939: 16, III. táblázat).

A korcsoportok és nemek szerint megvizsgált szóráss mind a két nemnél növekszik, egyedül a 14 éves fiúknál látható stagnálás. Fiúk és lányok között ismét fennáll a különbség, miszerint a lányoknál a szóráseértékek általában magasabbak, kivételt képez ez alól a 13. életév szóráseértéke. A lányok sikeresebb aktiválását támasztják alá a minimum és maximum értékek is, melyek Gósy Mária és Kovács Magdolna eredményeit nem igazolva, komoly eltéréseket mutatnak a nemek között.

3. táblázat – Minimum és maximum értékek

Nem - életkor	F10	F11	F12	F13	F14	L10	L11	L12	L13	L14
Min. érték	33	18	22	48	15	30	30	69	58	13
Max. érték	219	155	194	261	227	173	177	220	226	233

Gósyék a 12 és 13 évesek között azt tapasztalták, hogy csekély az eltérés a minimum és maximum értékek tekintetében a nemek között. Jelen adatok szerint a 12 éves lányok minimum értékei majd háromszorosak a fiúkéhoz képest, valamint a maximum értékek is magasabbak. A 13 éves lányok és fiúk között mind a minimum értékekben, mind a maximum értékekben látható különbség, bár a minimum értékeknél az szinte elhanyagolható. Gósyék eredményei szerint a 12 és 13 éves lányok között nagyobb a különbség, mint a fiúk között (Gósy – Kovács, 2001). Az itt álló adatok ennek ellenkezőjét bizonyítják, hiszen a 12 és 13 éves fiúk minimum értékei több mint duplájára nőttek, a lányoknál itt viszont visszaesés figyelhető meg. A maximum értékek jelentős növekedése tapasztalható ugyanezen két korosztálynál a fiúk körében, a lányoknál viszont ez stagnál. A minimum értékek 12 éves korban jeleznek megtorpanást a fiúknál, egyetemben a maximum értékekkel. A visszaesés 11 éves korban, az emelkedés 13 éves korban a leglátványosabb a fiúk eredményeiben. A lányoknál 11 éves korban stagnálnak a mennyiségek, majd 12 éves korra hirtelen megemelkednek, ezt követően pedig a minimum értékekben folyamatos csökkenés, a maximum értékekben pedig egyenletes növekedés látható.

d) Leggyakrabban előforduló szavak szerinti elemzés

A következőkben a leggyakrabban előforduló szavak statisztikai adatait mutatom be. A táblázatot Cser János mintájára készítettem el, aki három gyakorisági szintet határozott meg: 200-nál, 100-nál és 50-nél gyakrabban előforduló szavak. (A felsorolás utolsó kategóriáját érintően jegyzem meg, hogy Cser János és munkatársai ennél a csoportnál az összes szószámot illetően hibát ejtettek, azok összege nem 12 903, hanem 12 999. Ennek értelmében módosul az 50-nél gyakrabban előforduló szavak száma is 58 058-ra). Mivel az én anyagom nem 1000, hanem 400 alannal dolgozott, emiatt a felosztást a következőképp módosítottam: 80-nál, 40-nél és 20-nál gyakrabban előforduló szavak.

4. táblázat – A leggyakoribb szavak száma és előfordulásuk 2011-ben

Gyakorisági jelzőszám	Szavak száma	Hozzá tartozó előfordulás	Az összes leírt szavakra vonatkoztatott %
80-nál nagyobb	94	13 766	30,21 %
40-80	142	7 809	17,14%
20-40	261	7 290	16,29%
20-nál nagyobb összesen	497	28 865	63,33%

5. táblázat – Cser János 1939-es gyakorisági adatai (Cser, 1938: 18, V. táblázat)

Gyakorisági jelzőszám	Szavak száma	Hozzá tartozó előfordulás	Az összes leírt szavakra vonatkoztatott %
200-nál nagyobb	81	29 546	32,93%
100-200	111	15 513	17,29%
50-100	185	12 999	14,49%
50-nél nagyobb összesen	377	58 058	64,71%

Bár az alanyok létszáma 2011-ben a felét sem tette ki az 1930-as években felkértekével, mégis az eredmények és az arányok szinte egyenlők a két korszakban. Értelemszerűen minél kisebb gyakorisági kategóriáról van szó, annál több a benne szereplő szavak száma, az előfordulás pedig annyiival csökken. A százalékos arányokból kitűnik, hogy mindössze 90-100 szó alkotja a használt szókincs egyharmadát, mely igazolja Cser János megállapítását, miszerint a gyakorisági szótárak igenis fontos szerepet kell, hogy betöltsenek az oktatásban (Cser, 1939: 19).

6. táblázat – Szófajtak szerinti megoszlás (vö. Cser, 1939: 19, VII. táblázat)

	főnév	ige	egyéb
Leggyakrabban			
előforduló szavak	91,7%	4,6%	3,7%
1939-ben			
Leggyakrabban			
előforduló szavak	91,8%	1,4%	6,8%
2011-ben			

A szófajok szerinti felosztást Cser János három kategória szerint végezte el, a főnév, az ige és az egyéb csoportokat kialakítva. 1939-ben a leggyakrabban előforduló szavak több mint 91 %-a főnév volt, az arány 2011-ben sem változott. Különbség van azonban az ige és az egyéb kategóriák tekintetében. Míg kb. 70 évvel ezelőtt az igék száma magasabb volt, mint az egyéb csoport szavai, addig ez az arány mára megváltozott. Az egyéb csoport tartalmazza a mellékneveket, számneveket és névmásokat. Ezek közül is a melléknevek vannak jelentős fölényben. Ez nem feltétlenül jelenti azt, hogy gyakrabban használjuk a mindennapi kommunikációban a mellékneveket, pusztán a lehívhatósága lehet gyorsabb, mint az igéké. Természetesen nem feledkezhetünk meg a tényről, miszerint a szótár tartalmaz olyan szavakat, melyek szófaji bekezelhetősége nem egyértelmű. Például a *csap* szó lehet főnév vagy ige is. A kontextusból megállapítható volna ugyan néhány esetben, hogy mely szófajba is tartozik, ám gyakran előfordul, hogy a szomszédos szavak nem árulkodnak a szófajiságról. Emellett az általam összeállított szótárban a *csap* szó előfordulása 70. Tételezzük fel, hogy ebből 20 lexémáról meg tudom határozni, hogy főnév, mert a szöveggörnyezet hozzásegített, a többi 50 szófajiságát tekintve azonban nincsen semmiféle támpontom. Nem volna helyes tehát az sem, ha találomra kategorizálnánk be a maradék 50 szót. Gósy Mária és Kovács Magdolna létrehozott ezeknek egy külön csoportot (Gósy – Kovács, 2001). Mivel az én vizsgálatom nagyrészt a Cser János által kivitelezett kutatással való összehasonlításon alapul, emiatt a szavak szófaji besorolását hozzá hasonlóan végeztem el.

2.) Fogalomköri besorolás: Cser adatbázis – 2011-es adatbázis

Cser János az adatok feldolgozása közben azt tapasztalta, hogy bizonyos szavak esetében nagy különbségek jelentkeztek a nemek között, gyakoriság tekintetében. Azt feltételezte, hogy kategóriákat létrehozva megmutatkoznak a lányok és fiúk közötti érdeklődésbeli eltérések (Cser, 1939: 20). Ezek a táblázatok tehát nem tartalmazzák az összes leggyakrabban előforduló szót, hanem azok közül csak azt, melynél 5/4-nyi különbség jelentkezett lányok és fiúk között az előfordulásban. A táblázatok bal oldalán helyeztem el a 2011-es eredményeket, a jobb oldalon pedig az 1939-eseket. Különböző jelöléseket alkalmazva mutatok rá a kategóriákban szereplő szavak közti egyezőségekre és eltérésekre. Dőlt betűkkel jelöltem azokat a szavakat, melyek mindkét korszakban jelen vannak az adott kategóriában, és nem történt a nemekben váltás (pl. a *száj* 1939-ben és 2011-ben is a TESTRÉSZEK kategóriában foglal helyet, és mindkét esetben a lányok válaszai közt szerepel gyakrabban). Vastag betűkkel emeltem ki azokat a lexémákat, melyek ugyan mindkét korszakban bekegategorizálódtak, ám a nemek között már váltás történt (pl.: a *nadrág* szó 1939-ben és 2011-ben is a leggyakoribb válaszok között van, viszont míg a korábbi kutatás esetében a fiúknál volt többségben, addig a mostani vizsgálatban a lányoknál jelent meg többször). Az első oszlopokban feltüntetett Fiúk és Lányok címke azt jelzi, hogy az adott szó mely nemnél jelent meg gyakrabban. Az első sorban szereplő L és F címke pedig megmutatja az előfordulást az egyes nemeknél. Az első 24 ábra mutatja be azokat a csoportokat, melyeket mindkét korszakban fel lehetett állítani, ezt követően a 26. táblázat a csak Cser Jánosnál meglévő kategóriát tartalmazza, a 27. táblázattól kezdve pedig azok az osztályok láthatók, melyek kialakítása szükségessé vált, mert bár a bennük lévő szavak nem jelentek meg 1939-ben, mégis nagy különbséget okoztak lányok és fiúk között.

7. táblázat – EMBER

EMBER	2011	Ö	L	F		1939	Ö	L	F
Fiúk									
Lányok	gyerek	79	49	30		asszony	74	47	27
	férfi	30	18	12		néni	63	45	18
	nő	30	18	12		bácsi	56	45	11
	felhőtt	21	12	9					
	te	20	13	7					
Össz.		180	110	70			193	137	56

Az EMBER kategóriában a legszembevetőbb hasonlóság, hogy mindegyik korszakban a lányok válaszolták több esetben az ide tartozó szavakat. 2011-ben a lányok és a fiúk közötti különbség 22,2 %, 1939-ben ez a különbség élesebb, 41,96 %. A szavak természetében azt látjuk, hogy az *asszony*, a *néni* és a *bácsi* szavakat felváltotta a *nő* és a *férfi*. Cser gyakorisági szótárában megtaláljuk a mostani kutatás adatait is, de azok nem eredményeztek a nemek között nagy eltéréseket. Legnagyobb számban a *gyerek* szó fordul elő, ami viszont nem vált ki nagy különbséget a nemek között a korábbi adatbázisban. A *gyerek* várhatóan gerjeszti a *felhőtt* szó megjelenését, így érthető, hogy bár nem azonos mennyiségben, de fellelhető mindkét szó a kategóriában. Ez az ellentétpár nem ennyire nyilvánvaló a korábbi adatokban, ahol a *gyermek* szó előfordulása 253, a *felhőtté* pedig mindössze 15. A *férfi* és a *nő* szavak előfordulása megegyezik, a lányok többségével. Ebből arra lehet következtetni, hogy a *nő* és a *férfi* szavak kölcsönösen indukálják egymást, valószínű, hogy általában egymás szomszédjaiként jelentkeznek. Ugyanez az 1939-es *néni* és *bácsi* relációjára nem mondható el, mivel a fiúknál magasabb számban van a *néni*, tehát az ellenkező nemre való utalás.

8. táblázat – TESTRÉSZEK

TESTRÉSZEK	2011	Ö	L	F		1939	Ö	L	F
Fiúk									
	bőr	32	14	18		fej	170	75	95
	máj	31	9	22		fog	86	35	51
	agy	30	9	21					
	csont	24	8	16					
	test	24	9	15					
	szőr	23	6	17					
Lányok									
	száj	107	64	43		haj	331	220	111
	köröm	89	54	35		kéz	256	98	158
	kar	52	30	22		szem	229	144	85
	szempilla	21	12	9		orr	184	109	79
						száj	153	85	68
						köröm	122	78	44
						ujj	81	49	32
						kar	66	39	27
						nyak	51	28	23
Össz.		433	215	218			1729	960	773

A TESTRÉSZEK csoportban csupán három egyezés található, a *száj*, a *köröm* és a *kar* szavak formájában, amelyek mindegyike a lányoknál jelentkezett több esetben. A

nemek közötti különbség Cser Jánosnál 22,4 %, a mai adatokban pedig már csak 1,4 %. Nem csak a megjelenő fogalmak számát tekintve van vezető szerepben a régebbi vizsgálat, hanem az előfordulások szerint is. A TESTRÉSZEK fogalomkörben beérkezett válaszok szinte azonos mennyiséget eredményeztek a lányoknál és a fiúknál, nem úgy 1939-ben, ahol több mint 200 szóval írtak többet a lányok. Érdekes eltérés, hogy a szervek neveit egységesen a fiúk írták le többször (1939-ben ezek nem eredményeztek lényeges differenciát). Önmagában tehát a testrészeket „lányosabb” fogalmakként foghatjuk fel, viszont amennyiben kibővítjük a kategóriát, mára eltűnt az a radikális határvonal, mely 70 évvel ezelőtt a nemek között húzódott.

9. táblázat – ÉTKEZÉS

ÉTKEZÉS	2011	Ö	L	F		1939	Ö	L	F
Fiúk	tea	40	16	24					
	ebéd	28	11	17					
	sör	29	10	19					
	bor	26	6	20					
	leves	22	9	13					
	pizza	21	9	12					
	pálinka	20	5	15					
Lányok	<i>kenyér</i>	71	42	29		<i>kenyér</i>	188	106	82
	tojás	56	32	24		cukor	154	87	67
	<i>gyümölcs</i>	53	37	16		<i>vaj</i>	81	48	33
	étel	52	30	22		<i>gyümölcs</i>	92	63	29
	<i>vaj</i>	52	35	17		csokoládé	59	36	23
	csoki	49	28	21		főzelék	51	31	20
	ital	28	26	12					
	tejfől	29	19	10					
	üdítő	28	21	7					
	fagyi	25	16	9					
	kakaó	20	13	7					
Össz.		649	365	294			625	371	254

1939-ben egyetlen étkezéssel kapcsolatos fogalmat sem hívtak le többször a fiúk, mint a lányok. A lista azonban mára majdhogynem kiegyenlítődött, ha csak a fogalmak különbözőségét tekintjük. A nemek közötti különbség a régebbi vizsgálatban 31,5 %, a mostaniban pedig 19,5 %. Látjuk tehát, hogy éppúgy, mint a testrészek esetén, itt is kezd halványodni a mezsgye fiúk és lányok között. Ehhez azonban hozzátartozik, hogy a fiúk által több esetben lehívott szavak nagy része valamilyen ital, kivételt képez ez alól az *ebéd*, a *leves* és a *pizza*. Voltak olyan italok vagy italra utaló szavak is, amik a lányoknál szerepeltek többször, de azok gyakoriság szerint is hátrébb foglalnak helyet. A két adattáblában megegyező elemek a *kenyér*, a *gyümölcs* és a *vaj*. Úgy tűnik tehát, hogy a lányok által még mindig sokkal kitüntetettebb szerepben vannak az étkezéssel kapcsolatos fogalmak, mint a fiúknál. Ebben a kategóriában is találunk egy olyan szót, a *csoki/csokoládét*, mely mindkét korszakban különbséget eredményezett, ám nem ugyanabban az alakban jelentkezett.

10. táblázat – JÁTEK, SPORT

JÁTEK, SPORT	2011	Ö	L	F		1939	Ö	L	F
Fiúk									
	<i>foci</i>	63	24	39		<i>golyó</i>	65	20	45
	<i>golyó</i>	33	12	21		<i>futball</i>	55	6	49
	<i>kártya</i>	32	13	19					
	<i>sport</i>	30	12	18					
	<i>kosárlabda</i>	23	9	14					
Lányok	<i>baba</i>	40	24	16		<i>baba</i>	144	124	20
	<i>hinta</i>	29	23	6		<i>játék</i>	143	81	62
	<i>csúszda</i>	28	20	8		<i>karika</i>	57	43	24
	<i>kézilabda</i>	24	17	7					
Össz.		302	154	148			464	274	200

Már első ránézésre is leolvasható a táblázatról, hogy 2011-ben differenciáltabbak az ebbe a kategóriába tartozó szavak: mind a két nem egységesen sok szót írt és kiegyenlített a köztük lévő különbség. A fiúk és lányok közötti eltérés korábban 27 % volt, most pedig mindössze 3,9 %. Cser János adataiban még valós eltérés mutatkozik annak tekintetében, hogy „lányosabb” vagy „fiúsabb” játékról van-e szó. Ugyanez a mai eredményekben már nem ennyire letisztult, mivel a fiúknál valóban a „fiús” játékok nevei vannak többségben, míg a lányoknál „unisex” fogalmak szerepelnek nagyobb arányban.

11. táblázat - HARC

HARC	2011	Ö	L	F		1939	Ö	L	F
Fiúk									
	<i>kard</i>	24	9	15		<i>puska</i>	96	16	86
						<i>katona</i>	84	32	52
						<i>bot</i>	85	35	50
						<i>ágyú</i>	78	14	64
						<i>kard</i>	39	4	35
Lányok									
Össz.		24	9	15			382	101	287

A harchoz kapcsolódó szavak sokkal nagyobb számban vannak jelen 1939-ben, mint napjainkban, ami történelmi okokra vezethető vissza. Jelen kutatás eredményei között egyetlen szóban mutatkozott jelentős eltérés fiúk és lányok között, a *kard* szóban. Az, hogy ebbe a kategorizálásba ez az egyetlen szó került be, nem jelenti azt, hogy más szavak nem születtek a harc fogalomkörében, inkább csak azt támasztja alá, hogy itt is eltűnőben van a határ a nemek között. Jól látható, hogy a Cser-féle adatokban mekkora különbségek vannak fiúk és lányok között. A lányok által nyújtott legmagasabb százalék 41 % (*bot* szónál) és a legkisebb is pusztán 10 % körül mozog. Ezzel ellentétben a mostani anyag egyetlen szóban ismert fel különbséget, és itt a lányok válasza 37,5 %-ot tesz ki (1939-ben a *kard* esetében ez a jelenlét 10,3 %), ami a régebbi adatok legmagasabb értékéhez van közelebb.

12. táblázat – FOGLALKOZÁS

FOGLALKOZÁS	2011	Ö	L	F		1939	Ö	L	F
Fiúk									
						tanár	116	47	69
						tanító	50	19	31
Lányok	munka	30	18	12					
Össz.		30	18	12			166	66	100

Foglalkozás tekintetében mind a szavak, mind az egyes nemek fölénye megváltozott. A lányok többségével jelentkezik az egyetlen átfogó fogalom, a *munka*. Cser János anyagában még szignifikáns különbség volt a *tanár* és a *tanító* szavak esetében a fiúk javára, ez a differencia azonban, mint már eddig néhány esetben megfigyelhettük, megszűnni látszik.

13. táblázat – RUHA, ÖLTÖZKÖDÉS, VISELET

RUHA, ÖLTÖZKÖDÉS, VISELET	2011	Ö	L	F		1939	Ö	L	F
Fiúk									
	kalap	31	13	18		ing	173	70	103
	gatyá	25	6	19		nadrág	171	38	133
						nyakkendő	91	32	59
Lányok									
	nadrág	204	121	83		cipő	630	359	271
	póló	198	112	86		ruha	546	397	167
	nyaklánc	124	85	39		óra	394	220	174
	ruha	112	71	41		gyűrű	191	166	25
	fülbevaló	108	81	27		szemüveg	189	111	78
	gyűrű	107	81	26		kötény	171	167	4
	papucs	96	68	28		csatt	159	145	14
	karkötő	87	63	24		lánc	161	100	61
	pukóver	81	55	26		szalag	134	124	10
	szoknya	69	53	16		gallér	127	78	49
	hajgumi	66	59	7		blúz	125	115	10
	csat	65	50	15		szoknya	93	87	6
	sál	48	32	16		zokni	90	72	18
	szandál	37	25	12		sál, kendő	146	112	34
	öv	42	26	16		kesztyű	85	73	12
	pulcsi	42	24	18		zsebkendő	84	52	32
	gomb	33	23	10		öv	71	60	11
	körömlakk	34	31	3		retikül	65	62	3
	farmer	30	18	12		karkötő	62	55	7
	hajpánt	28	26	2		gyöngy	60	55	5
	bugyi	23	13	10		fülbevaló	57	55	2
	fürdőruha	26	23	3		törülköző	50	38	12
	hajráf	26	22	4					
	napszemüveg	25	19	6					
	hajcsat	21	17	4					
Össz.		1788	1217	571			4125	2843	1005

Az egyik legtöbb szót tartalmazó RUHA, ÖLTÖZKÖDÉS, VISELET kategória sok egyezést és sok eltérést mutat. Elsőként azt emelem ki, hogy mindkét korszakban az összes válasz 68 %-át biztosították a lányok, a fiúk között pedig 7,6 % eltérés van, a mai kor gyermekei javára. A nemek közötti eltérés 70 évvel ezelőtt 44,6 %, napjainkban ez a szám 36,1 %. Az eltérés a két korszak között nem jelentős. A szavak természetében sok érdekesség tapasztalható. Míg 1939-ben nem váltott ki komoly eltérést a nemek között a

kalap szó, addig 2011-ben a fiúknál értékelhetően többször jelent meg az. Az ok talán arra vezethető vissza, hogy az 1930-as évek női divatjában szerepelt a kalap, mint ruhadarab, mára azonban már visszaszorult. Fontos még kitérni a *nadrág* szó kategórián belüli változásaira. 1939-ben a nemek közötti különbség a fiúk javára 55,6 %, 2011-ben viszont ez 18,6 %-ra csökkent, ráadásul a lányoknál fordul elő többször. A nadrág hordása napjainkra már elveszítette nem-specifikusságát, az pedig, hogy a mérleg a lányok oldalára billent, azt igazolja, hogy nagyobb hangsúlyt helyeznek az öltözködéssel kapcsolatos dolgokra, emiatt látható táblázatban például a *farmer* szó is a lányok alatt. Számos olyan fogalmat tartalmaz a csoport, melyek vagy nincsenek már jelen nagy gyakoriságban, vagy régebben nem voltak meg a nyelvben, ezekre azonban a gyakorisági résznél térek ki.

14. táblázat – HÁZ, BÚTOR, BERENDEZÉS

HÁZ, BÚTOR, BERENDEZÉS	2011	Ö	L	F		1939	Ö	L	F
Fiúk									
	fal	121	49	72		tető	77	27	50
	kuka	75	32	43		kapu	62	25	37
	cserép	57	23	34		tégla	87	36	51
	kapu	49	19	30					
	csempe	36	14	22					
	fénykép	28	10	18					
	szemét	24	10	14					
Lányok									
	függöny	151	93	58		asztal	749	420	329
	ágy	125	72	53		szék	679	394	285
	kert	56	37	19		ablak	671	360	311
	szoba	51	31	20		szekrény	525	305	220
	szőnyeg	51	33	18		ágy	204	129	75
	párna	48	38	10		kert	191	129	62
	kerítés	46	29	17		cserép	169	108	61
	napitár	45	30	15		szoba	183	114	69
	medence	42	27	15		tükör	118	92	26
	takaró	42	31	11		konyha	106	69	37
	fotel	29	17	12		zongora	103	83	20
	terítő	29	17	12		hőmérő	97	58	39
	fiók	26	15	11		függöny	89	67	22
	konyha	26	18	8		napitár	87	63	24
	fürdőkád	25	15	10		kerítés	81	46	35
	matrica	25	19	6		mennyezet	73	47	26
	zongora	25	18	7		párna	70	47	22
	gyertya	24	18	6		szőnyeg	66	45	21
	udvar	22	13	9		kút	63	36	27
						tűzhely	58	38	20
						keret	58	34	24
						roló	54	42	12
						személtáda	51	36	15
Össz.		1278	728	550			4771	2850	1920

A csoporton belül tizenegy olyan szó van, melyek mindkét kategóriában, azonos nem alatt találhatók meg. A lányoknál többséget mutató szavak nagyobb része berendezési tárgy mindkét csoportban. A fiúknál inkább a szerkezethez tartozó fogalmak vannak többségben. Az egyedüli nemek közötti váltás a *cserép* szónál állt be, ami magyarázható azzal, hogy míg 1939-ben a virágcserepre gondoltak az alanyok többségben, addig 2011-ben a tetőcserepre. A nemek közötti különbségek elmosódása ebben a kategóriában is

megfigyelhető. A korábbi kutatásban a lányok és fiúk közötti eltérés 19,5 % volt, ez ma már csak 14 %. Ettől függetlenül mindkét korszakra elmondható, hogy a kategória sokkal inkább tekinthető lányok által preferáltnak.

15. táblázat – ESZKÖZÖK

ESZKÖZÖK	2011	Ö	L	F		1939	Ö	L	F
Fiúk									
	<i>csavar</i>	40	12	28		<i>kalapács</i>	119	29	90
	<i>ragasztó</i>	28	11	17		<i>szög</i>	106	30	76
	<i>lapát</i>	26	9	17		<i>drót</i>	97	34	63
	<i>kapa</i>	25	9	16		<i>kapa</i>	70	23	47
						<i>csavar</i>	65	16	49
						<i>ásó</i>	62	25	37
Lányok									
	<i>villa</i>	107	64	43		<i>kanál</i>	193	109	84
	<i>kés</i>	97	54	43		<i>tányér</i>	170	113	57
	<i>kanál</i>	91	53	38		<i>pohár</i>	159	108	51
	<i>tányér</i>	74	43	31		<i>tű</i>	137	92	45
	<i>pohár</i>	69	42	27		<i>doboz</i>	133	96	37
	<i>olló</i>	66	39	27		<i>fésű</i>	129	108	21
	<i>szappan</i>	49	28	21		<i>kosár</i>	123	79	44
	<i>zsebkendő</i>	40	26	14		<i>céma</i>	121	79	42
	<i>zacskó</i>	37	25	12		<i>lábas</i>	107	76	31
	<i>kupak</i>	35	20	15		<i>kefe</i>	97	69	28
	<i>fésű</i>	32	27	5		<i>fazék</i>	85	62	23
	<i>szatyor</i>	32	20	12		<i>szappan</i>	84	55	29
	<i>tál</i>	31	20	11					
	<i>gép</i>	24	15	9					
	<i>tusfürdő</i>	23	14	9					
	<i>edény</i>	21	13	8					
	<i>tárgy</i>	21	17	4					
Össz.		968	561	407			2057	1203	854

Az ESZKÖZÖK tekintetében figyelhető meg az egyik legnagyobb nemek közti differencia. A kutatások között eltelt idő nem eredményezett nemek közti vándorlást a szavaknál. 2011-hez képest 1939-ben több olyan szó volt, ami a fiúknál volt gyakoribb megjelenésű. A *csavar* és a *kapa* szavak esetében a fiúk és a lányok közti eltérés 6,2 és 10,8 %-kal csökkent. A lányok által többször lehívott szavakat vizsgálva a nemek közti különbség szignifikánsan nagyobb Cser János adataiban a *tányér*, a *pohár* és a *szappan* szavaknál. Nem változtak az arányok a *kanál* és a *fésű* esetében, előbbi a legkisebb, utóbbi a legnagyobb eltérést eredményezte mindkét korszakban a fiúk és lányok között. Összességében azonban nem nőtt vagy csökkent jelentősen a különbség a nemeknél a két korszak között, korábban ez 17 %, utóbbiban pedig 15,8 %.

16. táblázat – JEL

JEL	2011	Ö	L	F		1939	Ö	L	F
Fiúk									
						<i>kereszt</i>	64	24	40
Lányok	<i>zászló</i>	27	16	11		<i>zászló</i>	96	66	30
Össz.		27	16	11			160	90	70

A JEL kategória esetében az egyedüli fontos észrevétel, hogy a *kereszt* szó kikerült csoportból, annak ellenére, hogy korábban a fiúk közül majd 50%-kal többen aktiválták, mint a lányok közül. A *zászló* szó megőrizte előfordulási gyakoriságát, viszont csökkent a különbség a lányok és a fiúk között 37,6 %-ról 19,2 %-ra.

17. táblázat – ISKOLAI SZAVAK

ISKOLAI SZAVAK	2011	Ö	L	F		1939	Ö	L	F
Fiúk									
<i>rajz</i>	80	34	46			<i>betű</i>	119	53	66
angol	40	17	23						
történelem	37	15	22						
német	35	14	21						
kémia	27	11	16						
diák	23	10	13						
vessző	22	7	15						
Lányok									
<i>táska</i>	243	137	106			<i>papír</i>	552	287	265
<i>füzet</i>	177	100	77			<i>táska</i>	504	281	223
iskola	160	90	70			radír	331	220	111
<i>szám</i>	65	39	26			<i>írka, füzet</i>	599	343	256
<i>betű</i>	63	36	27			<i>rajz</i>	183	104	79
osztály	44	28	16			<i>szám</i>	179	106	73
vakáció	38	25	13			tollszár	120	76	44
napló	31	20	11			kézimunka	120	105	15
rotíng	31	21	10			ítatós	106	77	29
szó	31	20	11			tintatartó	93	57	36
számológép	27	17	10			osztály	91	53	38
írás	26	15	11			kör	89	54	35
ecset	25	15	10			tanrend	83	63	20
fálújság	25	16	9			torna	74	50	24
terem	21	12	9			hegyező	67	53	14
faragó	20	14	6			körző	69	39	30
háromszög	20	12	8			számítan	63	39	24
tornazsák	20	12	8			ének	60	39	21
						szobor	43	34	19
Össz.		1331	737	594			3545	2133	1422

Az iskolai fogalmak fontossága a gyermekek számára egyértelmű, az azonban nem egészen belátható, hogy mi miatt van ekkora eltérés a fiúk és a lányok között gyakoriságban. 1939-ben a fiúk egyetlen szót aktiváltak nagyobb arányban, mint a lányok, a *betűt*, jelen adatok viszont ezt már a lányok alatt közlik. A lányoktól egyedül a *rajz* szó került át a fiúk csoportjába (ennek kapcsán ismét a szemantikai tartalomra hivatkoznék, hiszen elképzelhető, hogy a lányok korábban a rajzra mint alkotásra gondoltak, a fiúk pedig ma a rajzórát preferálták. Ezt a meglátást azzal magyarázom, hogy a mai fiú adatközlők eredményei nagyobb részt tantárgyak neveit tartalmazza). Egybevetve az adatokat megállapítható, hogy a nemek közti különbség 20 %-ról 10, 8%-ra csökkent.

18. táblázat – TECHNIKA

TECHNIKA	2011	Ö	L	F		1939	Ö	L	F
Fiúk									
<i>autó</i>		199	86	113		kocsi	347	158	189
<i>motor</i>		94	36	58		<i>autó</i>	330	139	191
<i>hajó</i>		75	33	42		<i>vonat</i>	171	78	113
<i>kerék</i>		54	21	33		<i>hajó</i>	174	60	114
komektor		54	24	30		<i>cső</i>	135	55	80
<i>repülő</i>		51	20	31		út	105	48	57
tévé		49	20	29		<i>kerék</i>	84	25	59
<i>vonat</i>		47	20	27		<i>hid</i>	82	34	48
DVD		33	11	22		csónak	74	21	53
villamos		28	11	17		gyár	70	23	47
videó		27	8	19		sín	63	18	45
<i>cső</i>		22	4	17		kerékpár	60	11	49
kormány		21	3	18		csengő	60	21	39
monitor		21	8	13		zár	56	21	35
						<i>motor</i>	56	15	41
						vasút	51	16	35
						<i>repülőgép</i>	50	22	28
Lányok									
villany		65	39	26					
kocsi		39	22	17					
televízió		36	21	15					
út		36	20	16					
mosógép		33	20	13					
mozi		31	21	10					
Össz.		1015	448	566			1968	765	1223

A TECHNIKA kategóriában 1939-ben nem akadt olyan szó, amelynél a lányok lettek volna fölényben, viszont sok egyezés tapasztalható a két korszak táblázata között. Mindazonáltal a jelen kutatás adatai tartalmazznak olyan kifejezéseket, melyek az 1939-ben élő emberek számára ismeretlenek voltak, viszont a korábbi kutatás eredményei közölnek olyan szavakat, melyeket ma már nem is tartunk feltétlenül technikai eszköznek (pl. *zár*, *sín* stb.). Fontos megjegyezni, hogy a *kocsi* és az *út* szavak áthelyeződtek a lányok által gyakrabban adott válaszok közé. A *kocsi* szó 'autó' jelentésben 1926 környékén, a tárgytörténeti fejlődéssel párhuzamosan alakult ki (Zaicz, 2006: 417), tehát nem meglepő, hogy mint új technikai szó, a fiúknál van jelen nagyobb számban. Ma azonban már a *kocsi* szót, mintegy az *autó* „becézéseként” alkalmazzuk, így míg az *autó* hivatalos elnevezésként napjainkban gyakrabban jelentkezik a fiúknál, addig a *kocsi*, mint „becézett” forma, gyakoribb a lányoknál. Ennek ellenkezője figyelhető meg a *tévé*, *televízió* kapcsán. Az előbbi alak nagyobb számban jelenik meg az erősebb, utóbbi pedig a gyengébb nemnél. A nemek közti eltérés a két korszakot összevetve 10,4 %-kal csökkent.

19. táblázat – ÁLLATOK

ÁLLATOK	2011	Ö	L	F		1939	Ö	L	F
Fiúk									
	medve	57	25	32		lő	418	174	244
	kakas	52	22	30		kutya	363	161	202
	disznó	47	15	32		macska	241	101	140
	sas	29	12	17		tehén	202	78	124
	bika	26	11	15		oroszlán	110	38	72
	méh	24	7	17		szamár	103	41	62
	veréb	20	8	12		hal	140	62	78
						csirke	100	43	57
						kacsa	96	40	56
						elefánt	80	31	49
						kecske	79	30	69
						farkas	76	33	43
						tigris	73	23	50
						egér	67	26	41
						fecske	64	24	40
						veréb	64	18	46
						ökör	60	10	50
						kigyó	59	15	44
						szarvas	56	23	33
						öz	51	20	31
						béka	50	22	28
Lányok									
	oroszlán	76	43	33					
	elefánt	66	42	24					
	malac	54	32	22					
	papagáj	51	37	14					
	gólya	51	35	16					
	cica	50	32	18					
	zebra	46	27	19					
	béka	44	28	16					
	zsiráf	44	33	11					
	pillangó	34	26	8					
	delfin	30	21	9					
	bagoly	27	15	12					
	szarvas	27	16	11					
	maci	22	15	7					
	lepke	21	13	8					
	gyík	20	12	8					
	vaddisznó	20	12	8					
Össz.		938	539	399			2552	1013	1559

1939-ben a lányoknál nem született többséget eredményező válasz az ÁLLATOK kategóriában. Így kijelenthető, hogy korábban ez „fiús” csoportnak számított. A válaszok 2011-ben már kiegyenlített képet mutatnak, viszont úgy, hogy nem született sokkal több állatnév ebben az időszakban. A nemek közötti különbségek aránya 20,6 %-ról 15 %-ra csökkent.

20. táblázat – VIRÁGOK

VIRÁGOK	2011	Ö	L	F		1939	Ö	L	F
Fiúk									
	levél	112	49	63					
Lányok									
	virág	252	143	109		virág	500	313	187
	rózs	53	35	18		rózs	157	104	53
	tulipán	41	29	12		levél	148	85	63
	ibolya	28	20	8		tulipán	71	49	22
	növény	68	40	28		ibolya	68	39	29
						növény	62	35	27
						liliom	55	37	18
						orgona	55	34	21
Össz.		554	316	238			1116	696	420

A VIRÁGOK elnevezésű kategória Cser Jánostól beérkezett adatai épp az ÁLLATOK csoport ellentéte, hiszen itt a válaszok minden esetben a lányoknál szerepeltek gyakrabban. A *levél* szó a 70 évvel ezelőtiekhez képest átcsúszott a fiúkhoz, ráadásul viszonylag nagy a különbség a két nem között (28,6 %). Az eredmények összesítése újfent alátámasztja a tendenciát, miszerint a nemek közti különbségek csökkennek, hiszen 1939-ben a lányok és a fiúk között 24,76 % volt az eltérés, ma pedig ez csak 14,13 %. A kategória a Cser János-féle kutatásban tisztán „lányos”.

21. táblázat – FÉMEK

FÉMEK	2011	Ö	L	F		1939	Ö	L	F
Fiúk									
	vas	59	18	41		vas	249	101	148
	fém	37	12	25		arany	186	108	78
	réz	20	5	15		ezüst	167	98	69
						ólom	79	35	44
Lányok									
Össz.		116	35	81			681	342	339

A fémek mindkét kutatási időszakban csak a fiúk által többen választott osztályba estek. Egyedül a *vas* szó esetén volt egyezés a két korszak között. Az *arany* és az *ezüst* szavak feltehetőleg az ékszerek teljesen mindennapivá válása folytán nem eredményeznek már szignifikáns különbséget a nemek között. Az összesített eredmények 1939-es adatai a nemek között mindössze 0,43 % különbséget mutattak, 2011-ben viszont 39,63 %-ot. Annak ellenére tehát, hogy eddig az összes kategóriában csökkenést láthattunk a nemek közti különbségek arányában, itt emelkedés figyelhető meg.

22. táblázat – IDŐJÁRÁS, TERMÉSZETI JELENSÉGEK

IDŐJÁRÁS, TERMÉSZETI JELENSÉGEK	2011	Ö	L	F		1939	Ö	L	F
Fiúk									
	tó	71	31	40		tó	103	44	59
	tenger	58	24	34		idő	62	27	35
	hegy	55	19	36		levegő	72	31	41
	tűz	51	20	31		jég	56	24	32
	folyó	47	19	28		hó	80	31	49
	levegő	38	14	24					
	óceán	36	15	21					
	fény	26	11	15					
	bolygó	24	9	15					
	patak	22	8	14					
Lányok									
	felhő	59	41	18		hegy	252	146	106
	csillag	48	35	13		tér	104	64	40
	hold	37	27	10		rét	70	43	27
	eső	32	19	13		csillag	64	36	28
						ég	61	36	25
						hold	51	32	19
Össz.		604	292	312			975	514	461

A TERMÉSZETI JELENSÉGEK mindkét korszakban egyenletes megoszlást mutatnak a nemek tekintetében. A *hegy* szó esetén történt meg egy nemek közti

gyakorisági váltás. Ezen a kategórián belül azonban nem láthatunk nagy különbségeket fiúk és lányok között. Az azonban mindenképpen kiemelendő, hogy milyen arányok vannak azoknál a szavaknál, amelyek megőrizték a nem szerinti osztályozásukat. 1939-ben a *tó* szónál a lányok és a fiúk közti különbség 14,6 %, a *levegő* 14 %, a *csillag* 12,6 % és a *hold* 25,4 %. Ugyanezek az arányok 2011-ben a *tó* esetén 12,7 %, a *levegő*-nél 26,4 %, a *csillagnál* 45,8 % és a *holdnál* 46 %. Látszik tehát, hogy a lányoknál többségben lévő válaszoknál a különbségek a két korszakot összehasonlítva nagyon megemelkedtek.

23. táblázat – CSELEKVVÉSEK

CSELEKVVÉSEK	2011	Ö	L	F		1939	Ö	L	F
Fiúk									
	megy	51	20	31		futni	173	57	116
						ugrani	68	13	55
						mászni	68	18	50
						kiabálni	68	23	45
						úszni	54	17	37
						venni	55	19	36
						vágni	52	19	33
Lányok									
	ír	43	26	17		olvasni	219	132	87
	olvas	29	18	11		nézni	163	91	72
	áll	27	15	12		tanulni	162	93	69
	eszik	22	15	7		beszélni	156	83	63
						rajzolni	107	64	43
						számolni	106	69	37
						sétálni	97	62	35
						varni	66	47	19
						dolgozni	65	38	27
						kérni	64	48	16
						énekelni	62	44	18
						mosni	62	43	19
						látni	58	37	21
						főzni	53	39	14
Össz.		172	94	78			1978	1056	912

A CSELEKVVÉSEK kategóriája hozta az egyik legnagyobb különbséget. A korábbi eredmények nagy számban tartalmaznak ide sorolható szavakat, míg az újabb eredmények csak elszórtan, azok is az alapvető igéket foglalják magukba. Egyetlen egyezés mutatható ki, az *olvas* szó formájában.

24. táblázat – TULAJDONSÁGOK

TULAJDONSÁGOK	2011	Ö	L	F		1939	Ö	L	F
Fiúk									
	jó	27	11	16		kemény	151	64	87
	hideg	20	8	12					
Lányok									
	szép	64	36	28		szép	222	150	72
	új	43	25	18		jó	154	93	61
	csúnya	33	20	13		rossz	139	81	58
	szőke	25	15	10		csúnya	113	66	47
	kedves	20	14	6		okos	64	39	25
Össz.		232	129	103			843	493	350

A lányok és a fiúk beállítottságának eltérését igazolja a TULAJDONSÁGOK csoport. Cser Jánosnál a *kemény* szó eredményezett a fiúknál több választ, jelen kutatásban

pedig a *jó* és a *hideg*. A *jó* szó a régebbi adatokban a lányok többségi válaszai közt szerepelt, a nemek közti különbség viszont csökkent 20,76 %-ról 18,6 %-ra. A lányoknál sokkal színesebb, főként külső tulajdonságokra vonatkozó válaszok adódtak a jelen kutatásban, míg a korábbi vizsgálatban vegyesen szerepeltek belső és külső tulajdonságra vonatkozó szavak. Az összes választ tekintve a nemek közti eltérés 18,6 %-ról 17%-ra csökkent 2011-re, ami nem jelentős visszaesés.

25. táblázat – SZÍNEK

SZÍNEK	2011	Ö	L	F		1939	Ö	L	F
Fiúk									
Lányok									
	<i>kék</i>	127	72	55		<i>piros</i>	325	202	123
	<i>fehér</i>	103	62	41		<i>zöld</i>	297	177	120
	<i>fekete</i>	101	58	43		<i>kék</i>	248	158	90
	<i>sárga</i>	97	55	42		<i>fehér</i>	218	126	92
	<i>lila</i>	62	41	21		<i>sárga</i>	211	120	91
	<i>rózsaszín</i>	56	42	14		<i>fekete</i>	183	11	72
	<i>színes</i>	29	19	10		<i>barna</i>	131	82	49
	<i>szín</i>	36	23	13		<i>színes</i>	122	78	44
	<i>narancssárga</i>	24	17	7		<i>lila</i>	114	72	42
Össz.		635	389	246			1849	1026	723

A SZÍNEK mind 1939-ben, mind 2011-ben „lányos” kategóriának számít. A legtöbb színben egyezés mutatkozik. A régebbi adatok a *lilán* és a *színesen* kívül az alapszíneket tartalmazzák, ezzel szemben a mai eredményekben – háttérbe szorítva némely alapszínt – szerepel a *rózsaszín*, a *narancssárga* és még a *szín* szó is. A nemek közti különbségek több mint 10%-kal nőttek.

26. táblázat –GABONAFÉLÉK

GABONAFÉLÉK	2011	Ö	L	F		1939	Ö	L	F
Fiúk									
						<i>búza</i>	98	42	56
						<i>kukorica</i>	69	23	37
						<i>árpa</i>	57	21	36
Lányok									
Össz.		0	0	0			224	86	129

A GABONAFÉLÉK képviselik azt a kategóriát, melyben nem született eredmény 2011-ben. Nemcsak, hogy a nemek között nem volt eltérés, de a gabonafélék a leggyakrabban előforduló szavak között sem kaptak helyet.

27. táblázat – MESEI ELEMÉK

MESEI ELEMÉK	2011	Ö	L	F		1939	Ö	L	F
Fiúk									
Lányok									
	<i>király</i>	35	25	10					
	<i>mese</i>	29	19	10					
Össz.		64	44	20			0	0	0

A MESEI ELEMÉK csak 2011-ben okoztak számottevő különbséget a nemek között. A *király* és a *mese* szavak kiugróan magasabb számban jelentkeztek a lányoknál, mint a fiúknál. Cser János gyakorisági szótárában a két elem kapcsán a következő látható: a *mese* szó itt is a lányoknál fordult elő többször (csak kisebb a nemek közötti arány), viszont a *király* szó eggyel többször van jelen a fiúknál. Kinevezhetjük tehát ezt is „lányos” kategóriának.

28. táblázat – ROKONI VISZONYOK

ROKONI VISZONYOK	2011	Ö	L	F		1939	Ö	L	F
Fiúk									
	család	25	10	15					
Lányok									
	mama	33	21	12					
	testvér	32	21	11					
	papa	25	16	9					
Össz.		115	68	47			0	0	0

Ezt az osztályt Cser János szintén nem adatolta, valami miatt azonban az újabb vizsgálat jelentékeny eltéréseket mutat. Nem meglepő, hogy a lányoknál fordul elő több szó a többségi válasz sorokban, ám különös, hogy a *család* a fiúknál kap fontosabb szerepet. Annak ellenére, hogy a *mamát* és a *papát* tekinthetjük pároknak, előfordulásuk nem azonos mértékű, a *papa* szó van kisebbségben. Cser adataiban a *mama* szó a lányok, a *testvér* szó a fiúk (1 válasszal), a *papa* és a *család* szó pedig szintén a lányok többségi válaszadását mutatja. A csoport összességében „lányos”.

29. táblázat – SZÁMOK

SZÁMOK	2011	Ö	L	F		1939	Ö	L	F
Fiúk									
Lányok									
	kettő	38	22	16					
	hat	37	21	16					
	tíz	36	20	16					
	három	30	17	13					
	öt	31	18	13					
Össz.		172	98	74			0	0	0

A SZÁMOK fogalomkör a lányok csoportjánál eredményezett több választ. Ide kapcsolódik az is, hogy az iskolai szavak kategóriában a *szám* szó szintén a lányoknál jelentkezett nagyobb számban.

30. táblázat – ÉVSZAKOK, NAPOK

ÉVSZAKOK, NAPOK	2011	Ö	L	F		1939	Ö	L	F
Fiúk									
	év	33	14	19					
Lányok									
	nyár	52	37	15					
	hét	41	24	17					
	ősz	32	22	10					
	tavas	32	22	10					
	tél	31	21	10					
	kedd	27	15	12					
	szerda	26	15	11					
	hónap	22	14	8					
Össz.		296	184	112			0	0	0

A legtöbb ide tartozó szót a lányok hívták le többször. Cser Jánosnál nem mutatnak különbségeket az itt felsorolt szavak. Az eredményekből az tűnik ki, hogy az időegységek valamilyen oknál fogva nem-specifikusak. Az *év* szó az egyedüli, mely a fiúknál található meg többször, mint a lányoknál.

31. táblázat – ANYAGOK

ANYAGOK	2011	Ö	L	F		1939	Ö	L	F
Fiúk									
	homok	31	10	21					
	beton	23	7	16					
Lányok									
	gumi	56	32	24					
	olaj	20	14	6					
Össz.		130	63	67			0	0	0

Heterogén összetételt mutat az ANYAGOK csoportjának táblázata. A fiúk építési anyagok neveit válaszolták többször, mint a lányok. A lányoknál többségben lévő *gumi* szó utalhat a hajgumira is, így magyarázhatóvá válik a besoroltsága. Az *olaj* jelentheti a sütéshez és főzéshez használt olajat, tehát ennek is érthető a lányoknál való gyakoribb megjelenése.

32. táblázat – ELVONT FOGALMAK

ELVONT FOGALMAK	2011	Ö	L	F		1939	Ö	L	F
Fiúk									
	pénz	63	25	38					
	természet	20	8	12					
Lányok									
	élet	29	19	10					
	világ	29	22	7					
	név	21	12	9					
Össz.		162	86	76			0	0	0

A *pénz* és a *természet* szavak a fiúknál töltenek be uralkodó szerepet. Ugyanez olvasható ki Cser adataiból is, bár nála a különbség mértéke nem indokolta a kategóriába

sorolást. A lányoknál gyakoribb *élet*, *világ* és *név* szavak közül az 1939-es adatokban egyedül a *világ* szónál dől a mérleg nyelve a lányok felé. Az első szó esetén a lányok és a fiúk eredménye egyenlő, a második szónál pedig egy fiúval több van jelen, mint lány. Gósy Mária és Kovács Magdolna szignifikáns különbséget mutatott ki a lányok javára az általuk létrehozott elvont főnevek csoportban (Gósy – Kovács, 2001).

33. táblázat – HELYEK, ÉPÜLETEK

HELYEK, ÉPÜLETEK	2011	Ö	L	F		1939	Ö	L	F
Fiúk									
	vár	41	18	23					
	falu	36	15	21					
Lányok									
	város	65	37	28					
	ország	54	34	20					
	templom	39	22	17					
	strand	30	23	7					
	utca	30	17	13					
	játszóter	27	20	7					
	színház	23	15	8					
Össz.		345	201	144			0	0	0

Ez a kategória ismét „lányosnak” tekinthető. Az eredmények azt mutatják, hogy a lányok mindennapi szóhasználatában elevenebben vannak jelen az élettér szavai, mint a fiúkban. 1939-ben az arány nagyon hasonló, de az *ország* és a *falu* szavak épp az ellenkező nem táborát erősítették, a *strand* szó pedig egyenlő számban fordult elő.

34. táblázat – SZÓRAKOZÁS

SZÓRAKOZÁS	2011	Ö	L	F		1939	Ö	L	F
Fiúk									
	internet	28	10	18					
	dob	26	9	17					
	zene	73	41	32					
	újság	68	44	24					
Lányok									
	tánc	25	19	6					
	gitár	25	18	7					
	furulya	20	13	7					
Össz.		265	154	111			0	0	0

A SZÓRAKOZÁS csoportban helyeztem el a zenével, médiával kapcsolatos szavakat. A *tánc* és a *dob* szavak nemhez való tartozása szinte magától értetődő, viszont az olyan szavaknál, mint az *internet*, az *újság* vagy a *zene*, felvetődik a kérdés, hogy miért a fiúknál jelentkeznek többször. Ezek szerint a tágabb értelemben vett szórakozás szavai inkább a „fiús” kategóriák sorába lépnek be. Az *internet* leellenőrizhetősége nem lehetséges, viszont Cser János adatai között szerepelnek a *zene* és az *újság* szavak. Előbbinél a lányok, utóbbinál a fiúk vannak nagyobb számban.

35. táblázat – NÖVÉNYEK

NÖVÉNYEK	2011	Ö	L	F		1939	Ö	L	F
Fiúk									
	dinnye	36	13	23					
	mogyoró	28	11	17					
Lányok									
	narancs	71	43	28					
	meggy	70	42	28					
	cseresznye	69	40	29					
	paradicsom	60	37	23					
	barack	59	33	26					
	eper	59	41	18					
	szőlő	55	38	17					
	paprika	45	35	10					
	reték	34	23	11					
	gomba	32	18	14					
	dió	31	22	9					
	krumpli	29	17	12					
	málna	26	19	7					
	zöldség	25	18	7					
	kukorica	24	15	9					
	ananász	22	15	7					
	bab	21	13	8					
	hagyma	21	12	9					
Össz.		817	505	312			0	0	0

A VIRÁGOK csoportjához hasonló képet ad a növények fogalomkör táblázata. Kijelenthető, hogy „lányos” kategóriáról kell beszélnünk, viszont érdemes az adatokat egybenézni a korábbi vizsgálat eredményeivel – lévén gyümölcsök és zöldségek nevei állnak itt –, még akkor is, ha ott a különbségek nem tették érdekessé a szavakat a táblázatba rendezéshez. Kevésbé homogén az adatsor a fentiekhez mérten. A *mogyorót* a lányok hívták le többször, a *dinnyét*, a *barackot*, a *diót*, a *krumplit* és a *kukoricát* pedig a fiúk. Egyenlő számban fordult elő az *ananász*.

3.) Leggyakrabban előforduló szavak összevetése Cser János eredményeivel

Ebben a fejezetben a leggyakrabban előforduló szavakat közlöm, a fentebb már említett módszer szerint. A gyakorisági táblázatok után részletes elemzés következik, mely bemutatja a korszakok között végbemenő változásokat a szavak és előfordulásuk tekintetében. A baloldali táblázatban találhatók a jelen kutatás eredményei, a jobboldali pedig Cser János adatait tartalmazza. A táblázatok első sorában az F a fiúkat, az L a lányokat, az Ö pedig az adott szó összes előfordulását jelenti. Az első oszlopban betűrendben találhatók meg a gyakorisági kategória szavai (egy példán bemutatva: az *ablak* szót 2011-ben 106 fiú és 120 lány válaszolta, az összes előfordulás 226 stb.). A táblázaton használt jelölések:

- vastagon szedett: a szó maradt ugyanabban a gyakorisági kategóriában

- aláhúzott: a szó átkerült más gyakorisági kategóriába (a cellák mellett a következő oszlopa írt szám megmutatja, hogy milyen irányú illetve mekkora a kategóriaváltás)
- dőlt: az ellenkező gyakorisági lista nem tartalmazza az adott szót

36. táblázat – 80-nál (200-nál) gyakrabban előforduló szavak

Szavak (2011)	F	L	Ö		Szavak (1939)	F	L	Ö	
ablak	106	120	226		ablak	311	360	671	
ágy	53	72	125		ajtó	244	275	519	
ajtó	110	109	219		alma	141	158	299	
állat	50	54	104		asztal	329	420	749	
alma	80	91	171		autó	191	139	330	
asztal	111	122	233		ágy	75	129	204	
autó	113	86	199		állat	121	141	262	
<i>banán</i>	39	48	87		ceruza	308	352	660	
<u>bicikli</u>	<u>56</u>	<u>56</u>	<u>112</u>	+1	cipő	271	359	630	
ceruza	130	147	277		ember	170	141	311	
cipő	110	134	244		<u>enni</u>	<u>122</u>	<u>90</u>	<u>212</u>	-2
<u>doboz</u>	<u>37</u>	<u>44</u>	<u>81</u>	+1	fa	292	299	591	
<i>egér</i>	63	51	114		fal	145	141	286	
ember	62	55	117		fehér	92	126	218	
fa	131	136	267		fiú	104	118	222	
fal	72	49	121		<i>fogas</i>	226	218	444	
fehér	41	62	103		<u>folyó</u>	<u>116</u>	<u>104</u>	<u>220</u>	-1
fej	65	60	125	+1	fű	96	112	208	
<u>fekete</u>	<u>43</u>	<u>58</u>	<u>101</u>	+1	fül	94	108	202	
fiú	53	58	111		füzet	126	166	292	
<u>föld</u>	<u>52</u>	44	96		gomb	128	149	277	-1
fű	60	84	144		<u>gyermek</u>	<u>122</u>	<u>131</u>	<u>253</u>	-1
<u>függöny</u>	<u>58</u>	93	151	+2	haj	111	220	331	
fül	80	72	152		<i>harisnya</i>	128	222	350	
<u>fülbevaló</u>	<u>27</u>	<u>81</u>	108	+2	ház	290	287	577	
füzet	77	100	177		hegy	106	146	252	
<u>gyűrű</u>	<u>26</u>	<u>81</u>	<u>107</u>	+1	<i>irka</i>	130	177	307	
haj	93	98	191		<u>írni</u>	<u>137</u>	<u>161</u>	<u>298</u>	-1
<u>hal</u>	<u>49</u>	<u>50</u>	<u>99</u>	+1	iskola	89	115	204	
ház	99	109	208		<i>játszani</i>	100	119	219	
iskola	70	90	160		<u>kabát</u>	<u>268</u>	267	535	-1
<u>játék</u>	<u>48</u>	<u>48</u>	<u>96</u>	+1	kalap	175	173	348	-2
<u>kanál</u>	<u>38</u>	<u>53</u>	<u>91</u>	+1	<u>kályha</u>	<u>228</u>	<u>230</u>	<u>458</u>	-2
<u>karkötő</u>	<u>24</u>	<u>63</u>	<u>87</u>	+2	kék	90	158	248	

kék	55	72	127		kép	283	335	618	
kép	96	104	200		kés	126	125	251	
kés	43	54	97		kéz	98	158	256	
kéz	60	70	130		<u>kilincs</u>	<u>107</u>	<u>106</u>	<u>213</u>	-1
könyv	122	137	259		<u>kocsi</u>	<u>189</u>	<u>158</u>	<u>347</u>	-2
<u>köröm</u>	<u>35</u>	<u>54</u>	<u>89</u>	+1	könyv	248	305	553	
körte	50	57	107		körte	145	128	273	
kréta	61	76	137		kréta	152	184	336	
kutya	133	152	285		kutya	202	161	363	
láb	77	77	154		labda	94	106	200	
labda	73	67	140		láb	131	142	273	
lámpa	78	80	158		lámpa	130	139	269	
lány	56	59	115		leány	101	104	205	
lap	71	62	133	+1	ló	244	174	418	
<u>levél</u>	<u>63</u>	<u>49</u>	<u>112</u>	+1	macska	140	101	241	
ló	64	76	140		<u>menni</u>	<u>151</u>	<u>128</u>	<u>279</u>	-1
macska	112	112	224		<u>olvasni</u>	<u>84</u>	<u>132</u>	<u>216</u>	-2
<u>madár</u>	<u>48</u>	<u>59</u>	<u>107</u>	+1	óra	174	220	394	
<u>motor</u>	<u>58</u>	<u>36</u>	<u>94</u>	+2	pad	371	402	773	
<u>nadrág</u>	<u>83</u>	<u>121</u>	<u>204</u>	+1	padló	152	163	315	
nap	41	73	114	+1	papíros	265	287	552	
<i>nyaklánc</i>	39	85	124		piros	123	202	325	
óra	101	121	222		radír	111	220	331	
orr	70	61	131	+1	ruha	167	379	546	
pad	104	104	208		sapka	213	194	407	
padló	40	40	80		sárga	90	120	210	
papír	68	67	135		szekrény	220	305	525	
<i>papucs</i>	28	68	96		szem	85	144	229	
piros	52	66	118		szék	285	394	679	
<i>póló</i>	86	112	198		<u>szép</u>	<u>72</u>	<u>150</u>	<u>222</u>	-1
<i>pulóver</i>	26	55	81		szivacs	160	141	301	
<u>rádió</u>	<u>40</u>	<u>40</u>	<u>80</u>	+2	tábla	340	395	735	
radír	78	94	172		táska	223	281	504	
<u>rajz</u>	<u>46</u>	<u>34</u>	<u>80</u>	+1	tehén	124	78	202	-1
ruha	41	71	112		<u>térkép</u>	<u>226</u>	<u>229</u>	<u>455</u>	-1
sapka	52	42	94		<i>tinta</i>	288	310	598	
sárga	42	55	97		toll	290	318	608	
<u>száj</u>	<u>43</u>	<u>64</u>	<u>107</u>	+1	tolltartó	99	124	223	
<i>számítógép</i>	83	78	161		<u>utca</u>	<u>112</u>	<u>120</u>	<u>232</u>	-2
szék	144	139	283		üveg	184	210	394	
szekrény	85	84	169		<u>vas</u>	<u>148</u>	<u>101</u>	<u>249</u>	-1
szem	71	85	156		villa	103	125	228	
<u>szemüveg</u>	<u>67</u>	<u>84</u>	<u>151</u>	+1	<u>villamos</u>	<u>154</u>	<u>141</u>	<u>295</u>	-2
szivacs	50	66	116		<u>villany</u>	<u>181</u>	<u>181</u>	<u>362</u>	-1

tábla	135	140	275	
<u>tanár</u>	<u>47</u>	<u>38</u>	<u>86</u>	+1
táska	106	137	243	
<u>tej</u>	<u>40</u>	<u>40</u>	<u>80</u>	+1
<i>telefon</i>	46	56	102	
toll	149	154	303	
tolltartó	87	117	204	
<i>tv/televízió/ tévé</i>	85	83	168	
<u>ujj</u>	<u>40</u>	<u>48</u>	<u>88</u>	+2
üveg	73	67	140	
villa	43	64	107	
virág	109	143	252	
víz	77	69	146	
<u>vonalzó</u>	<u>40</u>	<u>44</u>	<u>84</u>	+1
<u>zokni</u>	<u>69</u>	<u>82</u>	<u>151</u>	+2
zöld	54	67	121	
Összesen	6432	7369	13802	

virág	187	313	500	
víz	183	174	357	
zöld	120	177	297	
Összesen	13751	15795	29546	

A 80-nál illetve 200-nál gyakrabban előforduló szavak között a két korszakban 55 szóban van egyezés. Ebbe a kategóriába 2011-ben 95 szó, 1939-ben pedig 82 szó került. Az 55 szavas egyezés 57,9 %-ot fed le a jelen kutatás 80-nál gyakoribb előfordulású szavaiból, ami elég magas arány. Az 55 szó között 50 főnév és 5 melléknév van, más szófaji kategória nem képviselteti magát. A kategória egésze 2011-ben 89 (93,7 %) főnevet és 6 (6,3 %) melléknevet tartalmaz, 1939-ben a 85 szóból 71 (83,5 %) szó a főnevek, 6 (7,1 %) a melléknevek és 8 (9,4 %) az igék közé tartozik. A Csernél lejegyzett 200-nál gyakoribb előfordulású szavak a teljes adatbázis 33%-át teszik, a jelen kutatásban vonatkozó adatai pedig a hozzá tartozó adatbázis 30,9 %-át (lásd. 4-5. táblázat). A nemek közötti különbség 1939-ben 7 %, 2011-ben pedig 6,8 %. Mind a két korszakban a lányok írtak több szót. A nemek közötti eltérések, tehát nem változtak jelentősen.

A 2011-es csoportban egy gyakorisági kategóriával feljebb kerültek az 1939-es adatokhoz képest az alábbi szavak (melléknév, főnév sorrendben): *fekete, bicikli, doboz, fej, gyűrű, hal, köröm, lap, levél, madár, nadrág, nap, orr, rajz, száj, szemüveg, tanár, tej, vonalzó*. Két kategóriával került feljebb a *függöny*, a *fülbevaló*, a *karkötő*, a *motor*, a *rádió*, az *ujj* és a *zokni*. Nem szerepel a leggyakrabban előforduló szavak egyik csoportjában sem Csernél a *banán*, az *egér*, a *nyaklánc*, a *papucs*, a *póló*, a *pulóver*, a *számítógép*, a *telefon* és a *tv/televízió/tévé*. Az utóbbi felsorolás elemei közül teljesen hiányzik az adatbázisból a *banán*, a *póló*, a *számítógép* és a *tv/televízió/tévé*.

A régebbi kutatásban a leggyakrabban előforduló szó a *pad* volt. A lányoknál legtöbbet lehívott szó az *asztal* volt, ugyanez a fiúknál a *pad* szó. A jelen kutatás adataiban a legtöbbet aktivált lexéma a *toll*. A lányok és a fiúk leggyakoribb válasza is egységesen a *toll*. Az látszik tehát, hogy a leggyakoribb szó mindkét korszakban iskolához kötődő fogalom, ami egyébként is termékeny ebben a csoportban. A 2010-es szavak 17,8 %-a ebben a kategóriában az iskolai fogalomkör része, Csernél ez az arány 20 %.

37. táblázat – 40-80 (ill. 100-200) közötti gyakorisággal rendelkező szavak

Szavak (2011)	F	L	Ö	
<i>angol</i>	23	17	40	
<i>anya</i>	38	33	71	+1
<i>apa</i>	41	33	74	
arany	24	23	47	
baba	16	24	40	
<i>barack</i>	26	33	59	+1
<i>barát</i>	15	28	43	
barna	23	25	48	
<i>béka</i>	16	28	44	+1
betű	27	36	63	
<i>bokor</i>	27	32	59	+1
<i>bolt</i>	36	36	72	
<i>busz</i>	30	29	59	
<i>CD</i>	22	19	41	
<i>cica</i>	18	32	50	
<i>címer</i>	26	21	47	
<i>cipzár</i>	21	20	41	
cukor	23	26	49	
<i>csap</i>	33	37	70	
csat	15	50	65	
<i>csavar</i>	28	12	40	+1
cserép	34	23	57	
<i>cseresznye</i>	29	40	69	+1
<i>csillag</i>	13	35	48	+1
<i>csoki</i>	21	28	49	
<i>disznó</i>	32	15	47	
<i>ég</i>	22	22	44	+1
<i>egy</i>	20	23	43	
<i>elefánt</i>	24	42	66	+1
<i>eper</i>	18	41	59	
<i>étel</i>	22	30	52	
<i>farkas</i>	20	20	40	+1

Szavak (1939)	F	L	Ö	
<i>aludni</i>	70	85	155	
arany	78	108	186	
<i>állni</i>	67	78	145	-1
baba	20	124	144	
barna	49	82	131	
<i>beszélni</i>	63	83	146	
betű	66	53	119	
<i>bicikli</i>	71	57	128	+1
<i>blúz</i>	10	115	125	
<i>bor</i>	61	59	120	-1
<i>cérna</i>	42	79	121	
cukor	67	87	154	
csatt	14	145	159	
cserép	61	108	169	
<i>csirke</i>	57	43	100	-1
<i>cső</i>	80	55	135	-1
<i>csúnya</i>	47	66	113	
<i>dobogó</i>	72	86	158	
<i>doboz</i>	37	96	133	+1
<i>erdő</i>	62	52	114	-1
<i>ezüst</i>	69	98	167	-1
<i>fej</i>	95	75	170	+1
<i>fekete</i>	72	111	183	+1
festék	78	65	143	
<i>fésű</i>	21	108	129	-1
<i>folyosó</i>	51	56	107	
<i>föld</i>	92	82	174	+1
<i>futni</i>	116	57	173	-1
<i>gallér</i>	49	78	127	
<i>gép</i>	75	78	153	-1
<i>gyűrű</i>	25	166	191	+1
hajó	25	60	174	

<i>felhő</i>	<u>18</u>	<u>41</u>	<u>59</u>	
festék	31	35	66	
<i>film</i>	<u>24</u>	<u>28</u>	<u>52</u>	
<i>foci</i>	<u>39</u>	<u>24</u>	<u>63</u>	
<u>fog</u>	<u>41</u>	<u>37</u>	<u>78</u>	+1
<u>folyó</u>	<u>28</u>	<u>19</u>	<u>47</u>	-1
<u>gólya</u>	<u>16</u>	<u>35</u>	<u>51</u>	+1
<u>gumi</u>	<u>24</u>	<u>32</u>	<u>56</u>	+1
<u>gyerek</u>	<u>30</u>	<u>49</u>	<u>79</u>	-1
<u>gyümölcs</u>	<u>16</u>	<u>37</u>	<u>53</u>	+1
<i>hajgumi</i>	<u>7</u>	<u>59</u>	<u>66</u>	
hajó	42	33	75	
<u>hegy</u>	<u>36</u>	<u>19</u>	<u>55</u>	-1
<i>hét</i>	<u>17</u>	<u>24</u>	<u>41</u>	
<i>hörcsög</i>	<u>24</u>	<u>22</u>	<u>46</u>	
ing	19	21	40	
<u>ír</u>	<u>17</u>	<u>26</u>	<u>43</u>	-1
<u>kabát</u>	<u>27</u>	<u>32</u>	<u>59</u>	-1
<u>kacsa</u>	<u>20</u>	<u>24</u>	<u>44</u>	+1
<u>kakas</u>	<u>30</u>	<u>22</u>	<u>52</u>	+1
<u>kapu</u>	<u>30</u>	<u>19</u>	<u>49</u>	+1
<u>kar</u>	<u>22</u>	<u>30</u>	<u>52</u>	+1
<u>kecske</u>	<u>25</u>	<u>26</u>	<u>51</u>	
kenyér	29	42	71	
<u>kerék</u>	<u>33</u>	<u>21</u>	<u>54</u>	+1
<u>kerítés</u>	<u>17</u>	<u>29</u>	<u>46</u>	+1
kert	19	37	56	
<u>kígyó</u>	<u>26</u>	<u>26</u>	<u>52</u>	+1
<u>kilincs</u>	<u>30</u>	<u>33</u>	<u>63</u>	-1
<i>konnektor</i>	<u>30</u>	<u>24</u>	<u>54</u>	
kosár	27	26	53	
kő	21	26	47	
<i>kuka</i>	<u>43</u>	<u>32</u>	<u>75</u>	
kulcs	38	37	75	
lila	21	41	62	
<u>lyuk</u>	<u>24</u>	<u>23</u>	<u>47</u>	+1
magyar	19	23	42	
<u>majom</u>	<u>34</u>	<u>36</u>	<u>70</u>	+1
<i>malac</i>	<u>22</u>	<u>32</u>	<u>54</u>	
<i>matek/ matematika</i>	<u>40</u>	<u>36</u>	<u>76</u>	
<i>medence</i>	<u>15</u>	<u>27</u>	<u>42</u>	
<u>medve</u>	<u>32</u>	<u>25</u>	<u>57</u>	+1
<u>megy</u>	<u>31</u>	<u>20</u>	<u>51</u>	-1
<u>meggy</u>	<u>28</u>	<u>42</u>	<u>70</u>	+1

<u>hal</u>	<u>114</u>	<u>62</u>	<u>140</u>	+1
ing	78	70	173	
<i>inni</i>	<u>103</u>	<u>66</u>	<u>144</u>	
<i>itatós</i>	<u>78</u>	<u>77</u>	<u>106</u>	
<i>járni</i>	<u>29</u>	<u>82</u>	<u>154</u>	
<u>játék</u>	<u>72</u>	<u>81</u>	<u>143</u>	+1
<u>jó</u>	<u>62</u>	<u>93</u>	<u>154</u>	-1
<u>kalapács</u>	<u>61</u>	<u>29</u>	<u>119</u>	-1
<u>kanál</u>	<u>90</u>	<u>109</u>	<u>193</u>	+1
<u>kávét</u>	<u>84</u>	<u>55</u>	<u>103</u>	-1
kenyér	48	106	188	
kert	82	129	191	
<u>kémény</u>	<u>62</u>	<u>64</u>	<u>151</u>	-1
<i>kézimunka</i>	<u>87</u>	<u>105</u>	<u>120</u>	
<u>konyha</u>	<u>15</u>	<u>69</u>	<u>106</u>	-1
kosár	37	79	123	
kő	44	78	167	
<u>köröm</u>	<u>89</u>	<u>78</u>	<u>122</u>	+1
<i>kötény</i>	<u>44</u>	<u>167</u>	<u>171</u>	
kulcs	4	81	157	
<u>lap</u>	<u>76</u>	<u>55</u>	<u>109</u>	+1
<i>lábas</i>	<u>54</u>	<u>76</u>	<u>107</u>	
<i>láda</i>	<u>31</u>	<u>82</u>	<u>157</u>	
<i>lánc</i>	<u>75</u>	<u>100</u>	<u>161</u>	
<u>levél</u>	<u>61</u>	<u>85</u>	<u>148</u>	+1
<u>liba</u>	<u>63</u>	<u>51</u>	<u>98</u>	-1
lila	47	72	114	
<u>madár</u>	<u>42</u>	<u>87</u>	<u>179</u>	+1
magyar	92	59	106	
<u>nadrág</u>	<u>47</u>	<u>38</u>	<u>171</u>	+1
nagy	133	50	101	
<u>nap</u>	<u>51</u>	<u>56</u>	<u>105</u>	+1
<i>nézni</i>	<u>49</u>	<u>91</u>	<u>163</u>	
nyúl	72	47	104	
olló	57	81	135	
oroslán	54	38	110	
<u>orr</u>	<u>72</u>	<u>105</u>	<u>184</u>	+1
ország	79	50	105	
pohár	55	108	159	
<i>puska</i>	<u>51</u>	<u>16</u>	<u>96</u>	
<u>rajz</u>	<u>80</u>	<u>104</u>	<u>183</u>	+1
<i>rajzolni</i>	<u>79</u>	<u>64</u>	<u>107</u>	
<u>réz</u>	<u>43</u>	<u>51</u>	<u>107</u>	-1
<i>rossz</i>	<u>56</u>	<u>81</u>	<u>139</u>	

nagy	19	22	41	
<u>naptár</u>	<u>15</u>	<u>20</u>	<u>45</u>	+1
<u>narancs</u>	<u>28</u>	<u>43</u>	<u>71</u>	+1
<u>növény</u>	<u>28</u>	<u>40</u>	<u>68</u>	+1
<i>nyár</i>	15	37	52	
<i>nyelv</i>	24	21	45	
nyúl	29	34	63	
olló	27	39	66	
oroszlán	33	43	76	
ország	20	34	54	
<u>osztály</u>	<u>16</u>	<u>28</u>	<u>44</u>	+1
<u>öv</u>	<u>16</u>	<u>26</u>	<u>42</u>	+1
<u>őz</u>	<u>21</u>	<u>26</u>	<u>47</u>	+1
<i>papagáj</i>	14	37	51	
<u>paprika</u>	<u>10</u>	<u>35</u>	<u>45</u>	+1
<i>paradicsom</i>	23	37	60	
<u>párna</u>	<u>10</u>	<u>38</u>	<u>48</u>	+1
<u>pénz</u>	<u>38</u>	<u>25</u>	<u>63</u>	+1
pohár	27	42	69	
<i>polc</i>	28	31	59	
<i>pulcsi</i>	18	24	42	
<i>radiátor</i>	26	24	50	
<i>répa</i>	27	32	59	
<u>repülő</u>	<u>31</u>	<u>20</u>	<u>51</u>	+1
<u>róka</u>	<u>26</u>	<u>30</u>	<u>56</u>	+1
rózsa	18	35	53	
<i>rózsaszín</i>	14	42	56	
<i>sajt</i>	33	35	68	
<u>sál</u>	<u>16</u>	<u>32</u>	<u>48</u>	+1
szám	26	39	65	
<u>szappan</u>	<u>21</u>	<u>28</u>	<u>49</u>	+1
<u>szép</u>	<u>28</u>	<u>36</u>	<u>64</u>	-1
<i>szerelem</i>	18	26	44	
szilva	22	22	44	
<i>szív</i>	27	27	54	
szoba	20	31	51	
<u>szoknya</u>	<u>16</u>	<u>53</u>	<u>69</u>	+1
<u>szőlő</u>	<u>17</u>	<u>38</u>	<u>55</u>	+1
<u>szőnyeg</u>	<u>18</u>	<u>33</u>	<u>51</u>	+1
<i>takaró</i>	11	31	42	
tányér	31	43	74	
<u>tea</u>	<u>24</u>	<u>16</u>	<u>40</u>	+1
<u>tehén</u>	<u>29</u>	<u>27</u>	<u>56</u>	-1
tenger	34	24	58	

rózsa	58	104	157	
<u>só</u>	<u>53</u>	<u>51</u>	<u>106</u>	-1
<i>szaladni</i>	55	96	197	
<i>szalag</i>	101	124	134	
<i>számár</i>	10	41	103	
<u>száj</u>	<u>62</u>	<u>85</u>	<u>153</u>	+1
szám	68	106	179	
<i>számolni</i>	73	69	106	
<u>szemüveg</u>	<u>37</u>	<u>111</u>	<u>189</u>	+1
<i>szén</i>	78	82	163	
szilva	81	73	140	
<u>színes</u>	<u>67</u>	<u>78</u>	<u>122</u>	-1
szoba	44	114	183	
<u>szög</u>	<u>69</u>	<u>30</u>	<u>106</u>	-1
<u>tanár</u>	<u>76</u>	<u>47</u>	<u>116</u>	+1
<i>tanulni</i>	69	93	162	
tányér	69	113	170	
<u>tej</u>	<u>57</u>	<u>92</u>	<u>176</u>	+1
<u>templom</u>	<u>84</u>	<u>78</u>	<u>138</u>	-1
tenger	60	47	102	
<i>tér</i>	55	64	104	
tó	40	44	103	
<i>tollszár</i>	59	76	120	
<u>tű</u>	<u>44</u>	<u>92</u>	<u>137</u>	-1
tükör	45	92	118	
tűz	26	46	100	
tyúk	54	63	131	
<u>udvar</u>	<u>74</u>	<u>64</u>	<u>138</u>	-1
<u>út</u>	<u>57</u>	<u>48</u>	<u>105</u>	-1
<u>ülni</u>	<u>78</u>	<u>78</u>	<u>156</u>	-1
<i>üzlet</i>	68	57	125	
város	63	76	139	
<u>vonalzó</u>	<u>58</u>	<u>64</u>	<u>122</u>	+1
vonat	113	78	191	
<u>zongora</u>	<u>20</u>	<u>83</u>	<u>103</u>	-1
Összesen	6789	8681	15513	

<u>térkép</u>	<u>35</u>	<u>35</u>	<u>70</u>	-1
<u>tigris</u>	<u>35</u>	<u>32</u>	<u>67</u>	+1
tó	40	31	71	
<u>tojás</u>	<u>24</u>	<u>32</u>	<u>56</u>	+1
<u>tulipán</u>	<u>12</u>	<u>29</u>	<u>41</u>	+1
tükör	24	29	53	
tűz	31	20	51	
tyúk	37	33	70	
<u>új</u>	<u>18</u>	<u>25</u>	<u>43</u>	+1
<u>újság</u>	<u>24</u>	<u>44</u>	<u>68</u>	+1
<u>vaj</u>	<u>17</u>	<u>35</u>	<u>52</u>	+1
<u>vár</u>	<u>23</u>	<u>18</u>	<u>41</u>	+1
város	28	37	65	
<u>vas</u>	<u>41</u>	<u>18</u>	<u>59</u>	-1
<i>váza</i>	32	37	69	
<u>villany</u>	<u>26</u>	<u>39</u>	<u>65</u>	-1
vonat	27	20	47	
<i>zebra</i>	19	27	46	
<i>zene</i>	32	41	73	
<u>zsebkendő</u>	<u>14</u>	<u>26</u>	<u>40</u>	+1
<i>zsiráf</i>	11	33	44	
Összesen	3500	4299	7809	

80 és 40-es gyakoriság, valamint a korábbi 100 és 50-es gyakoriság közé eső szavak (innentől a kettő összefoglalóneve 2. gyakorisági kategória) között 35 szó az egyezés. 2011-ben a 2. gyakorisági kategóriába összesen 141 szó került, 1939-ben pedig 111. A 2011-es adatokat tekintve a 35 szavas egyezés 24,6 %-ot fed le a 2. csoport összes szószámából.

1939-ben 90 (81 %) főnév, 12 (10,8 %) főnévi igenév és 9 (8,2 %) melléknév adja a ki az összes, 111 szót. A 2011-es adatbázis vonatkozó kategóriájában 129 (91,5 %) főnév, 8 (5,7 %) melléknév, 2 (1,4 %) számnév és 2 (1,4 %) ige van. A kategória már változatosabb képet mutat szófajok tekintetében, mint a 80-nál gyakrabban előforduló szavak csoportja.

A 2. gyakorisági kategória az 1939-es adatokat szemlélve 17,29 %-át adja ki az ugyanakkori teljes adatbázisnak. A mai kutatás szóanyagának 17,14 %-át biztosítják a 80-40 gyakoriság közé eső szavak (lásd. 4-5. táblázat).

A nemek közötti eltérés Cser Jánosnál 12 %, a 2011-es eredményeknél pedig 10,4 %. A különbség a két időszak között nem szignifikáns. Ebben a kategóriában is a lányok írtak több szót mindkét korszakban.

Az 1939-es adatokhoz mérten egy kategóriát javítottak a következő szavak (melléknév, főnév sorrendben): *új, anya, barack, béka, bokor, csavar, cseresznye, csillag, ég, elefánt,*

farkas, fog, gólya, gumi, gyümölcs, kacska, kakas, kapu, kar, kecske, kerék, kerítés, kígyó, lyuk, majom, medve, meggy, naptár, narancs, növény, osztály, öv, őz, paprika, párna, pénz, repülő, róka, sál, szappan, szoknya, szőlő, szőnyeg, tea, tigris, tojás, tulipán, újság, vaj, vár, zsebkendő. Az ide tartozó szavak nagy száma miatt érdemes figyelmet fordítani a fogalomköri kategóriákra, hiszen a szavak majd fele (47,05 %) állatokat és növényeket jelöl, a maradék 52,95 %-on pedig 13 kategória osztozik (ESZKÖZ 5,88 %, TERMÉSZETI JELENSÉG 3,92 %, ANYAG 1,96 %, HÁZ 9,8 %, TECHNIKA 3,92 %, VISELET 5,88 %, ELVONT FOGALOM 3,92 %, ISKOLAI 1,96 %, ÉTKEZÉS 5,88 %, TULAJDONSÁG 1,96 %, SZÓRAKOZÁS 1,96 %, ÉPÜLET 1,96 %). Egy kategóriát rontott (ige, főnév sorrendben) az *ír*, a *megy*, a *folyó*, a *gyerek*, a *hegy*, a *kabát*, a *kilincs*, a *tehén*, a *térkép*, a *vas* és a *villany*. Amint látszik, a 2011-es 2. gyakorisági táblázatban szereplő két ige mindegyike egy kategóriával lejjebb csúszott. Itt is megvizsgáltam, hogy a mai adatok közül melyek nem szerepelnek a Cser-féle teljes adatbázis anyagában. Ezek: *busz*, *CD*, *cipzár*, *csoki* (de létezik *csokoládé*), *foci* (de létezik *futbal*), *hajgumi*, *konnektor*, *kuka*, *matek/matematika*, *pulcsi* (de létezik *pullover*), *radiátor*.

38. táblázat – 20-40 (ill. 50-100) közötti előfordulású szavak

Szavak (2011)	Ö	F	L	
<i>ág</i>	16	13	29	
<i>agy</i>	21	9	30	
<i>áll</i>	<u>12</u>	<u>15</u>	<u>27</u>	-1
<i>ananász</i>	7	15	22	
<i>arc</i>	10	12	22	
<i>bab</i>	8	13	21	
<i>bagoly</i>	12	15	27	
<i>bárány</i>	13	11	24	
<i>beton</i>	16	7	23	
<i>bika</i>	15	11	26	
bogár	12	11	23	
<i>bolygó</i>	15	9	24	
<u>bor</u>	<u>20</u>	<u>6</u>	<u>26</u>	-1
bőr	18	14	32	
<i>bugyi</i>	10	13	23	
<i>buli</i>	10	12	22	
<i>buta</i>	11	12	23	
<i>citrom</i>	15	17	32	
<i>család</i>	15	10	25	

Szavak (1939)	F	L	Ö	
<i>ágyú</i>	64	14	78	
<u>anya</u>	<u>37</u>	<u>37</u>	<u>74</u>	+1
<i>árpa</i>	36	21	57	
<i>ásó</i>	37	25	62	
<i>asszony</i>	27	47	74	
<i>bácsi</i>	11	45	56	
<u>barack</u>	<u>47</u>	<u>46</u>	<u>93</u>	+1
<u>béka</u>	<u>28</u>	<u>22</u>	<u>50</u>	+1
bogár	27	28	55	
<u>bokor</u>	<u>36</u>	<u>44</u>	<u>80</u>	+1
<i>bot</i>	50	35	85	
bőr	32	31	63	
<i>búza</i>	56	42	98	
<u>csavar</u>	<u>49</u>	<u>16</u>	<u>65</u>	+1
csengő	39	21	60	
<u>cseresznye</u>	<u>43</u>	<u>52</u>	<u>95</u>	+1
<u>csillag</u>	<u>28</u>	<u>36</u>	<u>64</u>	+1
<i>csokoládé</i>	23	36	59	
<i>csónak</i>	53	21	74	

<i>csempe</i>	22	14	36	
csengő	13	11	24	
<i>csiga</i>	20	19	39	
<u>csirke</u>	<u>18</u>	<u>16</u>	<u>34</u>	-1
<i>csont</i>	16	8	24	
<u>cső</u>	<u>17</u>	<u>4</u>	<u>22</u>	-1
<u>csúnya</u>	<u>13</u>	<u>20</u>	<u>33</u>	-1
<i>csúszda</i>	8	20	28	
<i>csütörtök</i>	11	14	25	
<i>delfin</i>	9	21	30	
<i>diák</i>	13	10	23	
<i>dinnye</i>	23	13	36	
dió	9	22	31	
<i>dísz</i>	13	14	27	
<i>dob</i>	17	9	26	
<i>DVD</i>	22	11	33	
<i>ebéd</i>	17	11	28	
<i>ecset</i>	10	15	25	
<i>edény</i>	8	13	21	
<i>élet</i>	10	19	29	
<i>én</i>	11	12	23	
ének	13	17	30	
<i>épület</i>	11	11	22	
<u>erdő</u>	<u>17</u>	<u>16</u>	<u>33</u>	-1
eső	13	19	32	
<u>eszik</u>	<u>7</u>	<u>15</u>	<u>22</u>	-2
<i>év</i>	19	14	33	
<u>ezüst</u>	<u>18</u>	<u>19</u>	<u>37</u>	-1
<i>fagyi</i>	9	16	25	
<i>faliújság</i>	9	16	25	
falu	21	15	36	
<i>faragó</i>	5	14	20	
<i>farmer</i>	12	18	30	
fecske	12	12	24	
<i>felölt</i>	9	12	21	
<i>fém</i>	25	12	37	
<i>fény</i>	15	11	26	
<i>fénykép</i>	18	10	28	
<i>férfi</i>	12	18	30	
<u>fésű</u>	<u>5</u>	<u>27</u>	<u>32</u>	-1
<i>filc</i>	14	17	31	
<i>filctoll</i>	12	14	26	
<i>fiók</i>	11	15	26	
<i>fizika</i>	16	13	29	

dió	50	40	90	
<i>dolgozni</i>	27	38	65	
<i>drót</i>	63	34	97	
<u>ég</u>	<u>25</u>	<u>36</u>	<u>61</u>	+1
<i>egér</i>	41	26	67	
<u>elefánt</u>	<u>49</u>	<u>31</u>	<u>80</u>	+1
ének	21	39	60	
<i>énekelni</i>	18	44	62	
eső	50	44	94	
falu	35	43	78	
<u>farkas</u>	<u>43</u>	<u>33</u>	<u>76</u>	+1
<i>fazék</i>	23	62	85	
fecske	40	24	64	
<i>festeni</i>	24	28	52	
<u>fog</u>	<u>51</u>	<u>35</u>	<u>86</u>	+1
<i>főzelék</i>	20	31	51	
<i>főzni</i>	14	39	53	
<i>futbal</i>	49	6	55	+1
<u>függöny</u>	<u>22</u>	<u>67</u>	<u>89</u>	+2
<u>fülbevaló</u>	<u>2</u>	<u>55</u>	<u>57</u>	+2
<i>fűtőtest</i>	33	28	61	
<i>gáz</i>	34	30	64	
<u>golya</u>	<u>35</u>	<u>31</u>	<u>66</u>	+1
golyó	45	20	65	
<u>gumi</u>	<u>40</u>	<u>40</u>	<u>80</u>	+1
<i>gyár</i>	47	23	70	
<i>gyöngy</i>	5	55	60	
<u>gyümölcs</u>	<u>29</u>	<u>63</u>	<u>92</u>	+1
<i>hegedű</i>	33	33	66	
hegyező	14	53	67	
<i>híd</i>	48	34	82	
hó	49	31	80	
hold	19	32	51	
homok	45	36	81	
<i>hőmérő</i>	39	58	97	
hús	46	48	94	
ibolya	29	39	68	
idő	35	27	62	
írás	40	45	85	
jég	32	24	56	
<i>jönni</i>	39	36	75	
<u>kacsa</u>	<u>56</u>	<u>40</u>	<u>96</u>	+1
<u>kakas</u>	<u>43</u>	<u>38</u>	<u>81</u>	+1
kapa	47	23	70	

<i>fotel</i>	12	17	29	
<i>furulya</i>	7	13	20	
<u>fut</u>	13	11	24	-1
<i>fürdőkád</i>	10	15	25	
<i>fürdőruha</i>	3	23	26	
<i>gally</i>	13	14	27	
<i>gatyá</i>	19	16	25	
<u>gép</u>	9	15	24	-1
<i>gepárd</i>	10	12	22	
<i>gitár</i>	7	18	25	
golyó	21	12	33	
<u>gomb</u>	10	23	33	-2
<i>gomba</i>	14	18	32	
<i>gördeszka</i>	13	12	25	
<i>gyertya</i>	6	18	24	
<i>gyík</i>	8	12	20	
<i>hagyma</i>	9	12	21	
<i>hajcsat</i>	4	17	21	
<i>hajpánt</i>	2	26	28	
<i>hajráf</i>	4	22	26	
<i>három</i>	13	17	30	
<i>háromszög</i>	8	12	20	
<i>has</i>	16	19	35	
<i>hat</i>	16	21	37	
hegyező	13	14	27	
<i>hétfő</i>	13	16	29	
<i>hideg</i>	12	8	20	
<i>hintá</i>	6	23	29	
hó	16	15	31	
hold	10	27	37	
homok	21	10	31	
<i>hónap</i>	8	14	22	
hús	18	17	35	
<i>hűtő</i>	15	15	30	
ibolya	8	20	28	
idő	12	14	26	
<i>internet</i>	18	10	28	
írás	11	15	26	
<i>irodalom</i>	20	17	37	
<i>ital</i>	12	26	38	
<i>játszótér</i>	7	20	27	
jég	16	14	30	
<u>jó</u>	16	11	27	-1
<i>kád</i>	14	16	32	

<u>kapu</u>	37	25	62	+1
<u>kar</u>	27	39	66	+1
kard	44	21	65	
<i>karika</i>	24	43	67	
<u>karkötő</u>	7	55	62	
<i>katona</i>	52	32	84	
<u>kecske</u>	49	30	79	+1
<i>kefe</i>	28	69	97	
<i>kendő</i>	16	42	58	
<u>kerék</u>	59	25	84	+1
<i>kerékpár</i>	49	11	60	
<i>kereszt</i>	40	24	64	
<i>keret</i>	24	34	58	
<u>kerítés</u>	35	46	81	+1
<i>kérni</i>	16	48	64	
kesztyű	12	73	85	
<i>kiabálni</i>	45	23	68	
kicsi	47	46	93	
<u>kígyó</u>	44	15	59	+1
király	33	32	65	
kocka	30	35	65	
<i>kör</i>	35	54	89	
körző	30	39	69	
kukorica	37	23	60	
<i>kút</i>	37	26	63	
<i>lakás</i>	41	38	79	
<i>látni</i>	21	37	58	
lépcső	37	25	62	
levegő	41	31	72	
<i>liliom</i>	18	37	55	
<i>liszt</i>	24	31	55	
<u>lyuk</u>	27	23	50	+1
<u>majom</u>	41	38	79	+1
<i>mászni</i>	50	18	68	
<u>medve</u>	32	31	63	+1
<u>meggy</u>	27	28	55	+1
<i>mennyezet</i>	26	47	73	
<i>mező</i>	40	45	85	
<i>mosni</i>	19	43	62	
<u>motor</u>	41	15	56	
mozi	26	31	57	
<u>naptár</u>	24	63	87	+1
<u>narancs</u>	41	49	90	+1
<i>nem</i>	35	25	60	

<i>kakaó</i>	7	13	20	
<u>kalap</u>	<u>18</u>	<u>13</u>	<u>31</u>	-2
<u>kalapács</u>	<u>16</u>	<u>16</u>	<u>32</u>	-1
<u>kályha</u>	<u>16</u>	<u>16</u>	<u>32</u>	-2
kapa	16	9	25	
kard	15	9	24	
<i>kártya</i>	19	13	32	
<u>káv</u> <u>é</u>	<u>14</u>	<u>13</u>	<u>27</u>	-1
<i>kedd</i>	12	15	27	
<i>kedves</i>	6	14	20	
<u>kémény</u>	<u>14</u>	<u>15</u>	<u>29</u>	-1
<i>kémia</i>	16	11	27	
kesztyű	19	14	33	
<i>kettő</i>	16	22	38	
<i>kézilabda</i>	7	17	24	
kicsi	15	18	33	
<i>kilenc</i>	11	12	23	
király	10	25	35	
<i>kivi</i>	11	12	23	
kocka	19	17	36	
<u>kocsi</u>	<u>17</u>	<u>22</u>	<u>39</u>	-2
<i>kóla</i>	10	12	22	
<u>konyha</u>	<u>8</u>	<u>18</u>	<u>26</u>	-1
<i>kormány</i>	18	3	21	
<i>kosárlabda</i>	14	9	23	
<i>körömlakk</i>	3	31	34	
körző	16	14	30	
<i>krumpli</i>	12	17	29	
<i>kukorica</i>	9	15	24	
<i>kupak</i>	15	20	35	
<i>lapát</i>	17	9	26	
lépcső	16	16	32	
<i>lepke</i>	8	13	21	
levegő	24	14	38	
<i>leves</i>	13	9	22	
<u>liba</u>	<u>16</u>	<u>19</u>	<u>35</u>	-1
<i>maci</i>	7	15	22	
<i>magnó</i>	12	14	26	
<i>máj</i>	22	9	31	
<i>málna</i>	7	19	26	
<i>mama</i>	12	21	33	
<i>matrica</i>	6	19	25	
<i>méh</i>	17	7	24	
<i>meleg</i>	15	14	29	

német	43	38	81	
<i>néni</i>	18	15	63	
név	41	41	81	
<u>növény</u>	<u>27</u>	<u>35</u>	<u>62</u>	+1
nyak	23	28	51	
<i>nyakkendő</i>	59	32	91	
okos	25	39	64	
<i>ólom</i>	44	35	79	
<i>orgona</i>	21	34	55	
<u>osztály</u>	<u>38</u>	<u>53</u>	<u>91</u>	+1
<i>ökör</i>	50	10	60	
<u>öv</u>	<u>11</u>	<u>60</u>	<u>71</u>	+1
<u>öz</u>	<u>31</u>	<u>20</u>	<u>51</u>	+1
<i>padlás</i>	33	35	68	
<u>paprika</u>	<u>29</u>	<u>36</u>	<u>65</u>	+1
<u>párna</u>	<u>22</u>	<u>48</u>	<u>70</u>	+1
patak	47	40	87	
<u>pénz</u>	<u>50</u>	<u>45</u>	<u>95</u>	+1
<i>pince</i>	29	31	60	
<i>próba</i>	40	36	76	
<i>puska</i>	80	16	96	
<u>rádió</u>	<u>44</u>	<u>36</u>	<u>80</u>	
<u>repülőgép</u>	<u>28</u>	<u>22</u>	<u>50</u>	1
<i>rét</i>	27	43	70	
<i>retikül</i>	3	62	65	
<u>róka</u>	<u>29</u>	<u>27</u>	<u>56</u>	+1
<i>roló</i>	12	42	54	
<i>rongy</i>	46	44	90	
<i>rozs</i>	41	35	76	
<u>sál</u>	<u>18</u>	<u>70</u>	<u>88</u>	+1
<i>sétálni</i>	35	62	97	
<i>sín</i>	45	18	63	
sör	44	34	78	
<i>szalma</i>	29	23	52	
<i>számtan</i>	24	39	63	
<u>szappan</u>	<u>29</u>	<u>55</u>	<u>84</u>	+1
szarvas	33	23	56	
<i>szeg</i>	24	28	52	
<i>szellőztető</i>	27	24	51	
<i>személtáda</i>	15	36	51	
színház	28	32	60	
<i>szobor</i>	19	34	53	
<u>szoknya</u>	<u>6</u>	<u>87</u>	<u>93</u>	+1
<u>szőlő</u>	<u>36</u>	<u>43</u>	<u>79</u>	+1

<i>mese</i>	10	19	29	
<i>mi</i>	11	10	21	
<i>mogyoró</i>	17	11	28	
<i>monitor</i>	13	8	21	
<i>mosógép</i>	13	20	34	
mozi	10	21	31	
<i>munka</i>	12	18	30	
<i>műanyag</i>	16	14	30	
<i>napló</i>	11	20	31	
<i>napszemüveg</i>	6	19	25	
<i>narancssárga</i>	7	17	24	
<i>nárcisz</i>	11	11	22	
<i>négy</i>	12	14	26	
német	21	14	35	
név	9	12	21	
<i>nő</i>	12	18	30	
nyak	16	19	35	
<i>nyelvtan</i>	20	16	36	
<i>nyolc</i>	15	15	30	
<i>óceán</i>	21	15	36	
okos	17	20	37	
<i>olaj</i>	6	14	20	
<u>olvas</u>	<u>11</u>	<u>18</u>	<u>29</u>	-2
<i>órarend</i>	17	16	34	
<i>orvos</i>	1	9	20	
<i>ősz</i>	10	22	32	
<i>öt</i>	13	18	31	
<i>pálinka</i>	15	5	20	
<i>papa</i>	9	16	25	
<i>parketta</i>	18	15	33	
patak	14	8	22	
<i>patkány</i>	14	13	27	
<i>péntek</i>	15	17	32	
<i>perc</i>	11	13	24	
<i>pillangó</i>	8	26	34	
<i>pizza</i>	12	9	21	
<i>plakát</i>	19	19	38	
<i>poszter</i>	17	18	35	
<i>ragasztó</i>	17	11	28	
<i>retek</i>	11	23	34	
<u>réz</u>	<u>15</u>	<u>5</u>	<u>20</u>	-1
<i>rotring</i>	10	21	31	
<i>saláta</i>	10	11	21	
<i>sas</i>	17	12	29	

<u>szőnyeg</u>	<u>21</u>	<u>45</u>	<u>66</u>	+1
<i>tál</i>	41	49	90	
<i>tanító</i>	31	19	50	
<i>tanrend</i>	20	63	83	
<u>tea</u>	<u>41</u>	<u>49</u>	<u>90</u>	+1
tégla	51	36	87	
terem	24	29	53	
test	26	25	51	
tető	50	27	77	
<u>tigris</u>	<u>50</u>	<u>23</u>	<u>73</u>	+1
<i>tintatartó</i>	36	57	93	
<u>tojás</u>	<u>38</u>	<u>38</u>	<u>76</u>	+1
<i>torna</i>	24	50	74	
<i>törülköző</i>	12	38	50	
<u>tulipán</u>	<u>22</u>	<u>49</u>	<u>71</u>	+1
<i>tűzhely</i>	20	38	58	
<i>ugrálni</i>	33	48	81	
<i>ugrani</i>	55	13	68	
<u>új</u>	<u>37</u>	<u>28</u>	<u>65</u>	+1
<u>ujj</u>	<u>32</u>	<u>4</u>	<u>81</u>	+1
<u>újság</u>	<u>27</u>	<u>24</u>	<u>51</u>	+1
<i>úszni</i>	37	17	54	
<i>vágni</i>	33	19	52	
<u>vaj</u>	<u>33</u>	<u>48</u>	<u>81</u>	+1
<u>vár</u>	<u>33</u>	<u>31</u>	<u>64</u>	+1
<i>varrni</i>	19	47	66	
<i>vasút</i>	35	16	51	
<i>venni</i>	36	19	55	
veréb	46	18	64	
<i>vonal</i>	40	52	92	
<i>zár</i>	35	21	56	
zászló	30	66	96	
<u>zokni</u>	<u>18</u>	<u>72</u>	<u>90</u>	+1
<u>zsebkendő</u>	<u>32</u>	<u>52</u>	<u>84</u>	
Összesen	6246	6753	12999	

<i>seprű</i>	10	11	21	
<i>só</i>	<u>18</u>	<u>16</u>	<u>34</u>	-1
sör	19	10	29	
<i>sport</i>	18	12	30	
<i>strand</i>	7	23	30	
<i>számológép</i>	10	17	27	
<i>szandál</i>	12	25	37	
szarvas	11	16	27	
<i>szatyor</i>	12	20	32	
<i>szél</i>	20	16	36	
<i>szemét</i>	14	10	24	
<i>szempilla</i>	9	12	21	
<i>szerda</i>	11	15	26	
<i>szeretet</i>	11	13	24	
<i>szín</i>	13	23	36	
<i>színes</i>	<u>10</u>	<u>19</u>	<u>29</u>	-1
színház	8	15	23	
<i>szó</i>	11	20	31	
<i>szombat</i>	11	13	24	
<i>szög</i>	<u>20</u>	<u>18</u>	<u>38</u>	-1
<i>szőke</i>	10	15	25	
<i>szőr</i>	17	6	23	
<i>szünet</i>	9	11	20	
<i>szürke</i>	11	14	25	
<i>tál</i>	11	20	31	
<i>tánc</i>	6	19	25	
<i>tárgy</i>	4	17	21	
<i>tavas</i>	10	22	32	
<i>te</i>	7	13	20	
tégla	12	11	23	
<i>tejföl</i>	10	19	29	
<i>tél</i>	10	21	31	
<i>televízió</i>	15	21	36	
<u>templom</u>	<u>17</u>	<u>22</u>	<u>39</u>	-1
terem	9	12	21	
<i>terítő</i>	12	17	29	
<i>természet</i>	12	8	20	
test	15	9	24	
<i>testvér</i>	11	21	32	
tető	16	13	29	
<i>tíz</i>	16	20	36	
<i>tornazsák</i>	8	12	20	
<i>történelem</i>	22	15	37	
<i>tusfürdő</i>	9	14	23	

<u>tű</u>	<u>12</u>	<u>14</u>	<u>26</u>	-1
<i>uborka</i>	13	14	27	
<u>udvar</u>	<u>9</u>	<u>13</u>	<u>22</u>	-1
<u>út</u>	<u>16</u>	<u>20</u>	<u>36</u>	-1
<u>utca</u>	<u>13</u>	<u>17</u>	<u>30</u>	-2
<i>üditő</i>	7	21	28	
<u>ül</u>	<u>14</u>	<u>13</u>	<u>27</u>	-1
<i>vaddisznó</i>	8	12	20	
<i>vakáció</i>	13	25	38	
<i>vasárnap</i>	13	12	25	
veréb	12	8	20	
<i>vessző</i>	15	7	22	
<i>videó</i>	19	8	27	
<i>világ</i>	7	22	29	
<u>villamos</u>	<u>17</u>	<u>11</u>	<u>28</u>	-2
WC	19	16	35	
<i>zacskó</i>	12	24	37	
zászló	11	16	27	
<u>zongora</u>	<u>17</u>	<u>18</u>	<u>25</u>	-1
<i>zöltség</i>	7	18	25	
<i>zsák</i>	11	12	23	
Összesen	3348	3942	7290	

A 3. gyakorisági kategóriában született válaszokban a két időszak között 42 szóban van egyezés. Az 1939-es kategória 185, míg a 2011-es majdnem száz szóval többet, 261 lexémát tartalmaz. A 261 szónak mindössze 16,09 %-át teszi ki a 42 szavas egyezés. Látva az előbbi két gyakorisági csoport arányait, ez igencsak alacsonynak mondható. A megegyező szavak 95,24 %-a főnév, 4,76 %-a pedig melléknév. Más szófajú szó nem tartozik az azonos szavak közé. A két táblázat egészét tekintve a 2011-es adatok megoszlása 89,27 % főnév, 4,59 % melléknév, 3,07 % számnév, 1,92 % ige és 1,15 % névmás. Az 1939-es adatok között 89,19 %-ot foglalnak le a főnevek, ezt követik a főnévi igenevek 9,79 %-kal, majd végül a melléknevek 1,62 %-kal.

Bár ebben a kategóriában szerepel a legtöbb különböző szó, mégis a csoport az előfordulások számát nézve csupán a teljes adatbázis 14,38 %-át biztosítja Cser Jánosnál, a mostani kutatásban pedig 15,99 %-ot.

A nemek közötti különbség 1939-ben 3,9 %. (Itt jegyezem meg újra, hogy Cser János hibát vétett a kategóriában lévő szavak előfordulásának összesítésében. Könyvében ez az adat 12 903 szó, ez azonban a valóságban 12 999 szó). Az eltérés 2011-ben 8,14 %.

Ennél a csoportnál a szavak esetében csak kategória visszaesésről beszélhetünk. Két kategóriával került lejjebb (ige, főnév sorrendben) az *eszik*, az *olvas*, a *gomb*, a *kalap*, a

kályha, a kocsi, az utca és a villamos. Egy kategóriával kevesebb gyakoriságot ért el (ige, melléknév, főnév sorrendben): áll, fut, ül, csúnya, ezüst, jó, színes, bor, csirke, cső, erdő, fésű, gép, kalapács, kávé, kémény, konyha, liba, réz, só, szög, templom, tű, udvar, út, zongora.

Ennél a csoportnál érdemes kiemelni, hogy a mai kutatás eredményeként idesorolt 261 szó között 185 olyan van, melyek nem szerepelnek Cser Jánosnál egyik fent leírt gyakorisági kategóriában sem. A 185 szó között pedig 37 olyan szó van, amit egyáltalán nem vagy némelyiket más formában közöl az 1939-es anyag. Ezek a szavak a következők: *buli, csúszda, DVD, fagy* (de van *fagylalt*), *faliújság, farmer, filc, filctoll, gaty*a, *gepárd, gördeszka, hajpánt, hajráf, hűtő, internet, kivi, kóla, kosárlabda, körömlakk, kupak, maci* (de van *mackó*), *magnó, matematika* (de van *számtan*), *matrica, monitor, mosógép, műanyag, napszemüveg, pizza, poszter, rotring, szatyor, televízió, tornazsák, tusfürdő, videó, WC.* Ez a kategória reprezentálja leginkább a szókincs változását a két vizsgálat között eltelt 70 évet tekintve (pl. *pizza, poszter, televízió, hajráf* stb.)

IV.) Következtetések, kitekintés

Az egyik legszembetűnőbb eredmény, miszerint a gyermekek a 70 évvel ezelőtti kortársaikhoz mérten gyorsabb aktiválásra képesek. Az alapvető eredmények másik fontos konzekvenciája, hogy egészen más életkorok közé tevődtek át a megakadási sorompók, hiszen míg 1939-ben a legjelentősebb visszaesési küszöb a 12 éveseknél volt megfigyelhető, addig a jelen kutatás ezt a 11. és a 13. életévre mutatta ki. A nemek között is eltérés mutatkozott a visszaesést illetően. A fiúknál a negatív tendencia 11 és 14 éves korban jelentkezett, a lányoknál pedig 11 és 13 éves korban.

A kategóriák kialakítása valóban jó módszernek bizonyul ahhoz, hogy a nemek érdeklődési körére fény derüljön. Az 1939-es adatok azt mutatják, hogy a 20 kategória közül 11-ről mondható el, hogy „lányos” volna, 8-ról az, hogy „fiús”, 2-ben pedig azonos mennyiségben helyezkednek el szavak a fiúk és a lányok alatt (itt most eltekintek az előfordulástól). 2011-ben ugyanezen csoportosítás 12 „lányos” kategóriát szült, 7 „fiúsat” és egyben nincs adat (GABONAFÉLÉK). A 7 „fiús” kategória közül kettőben megállapítható, hogy a fölény a csoportba újonnan belépő szavak miatt alakult ki, melyek mindemellett meghatározott kört fednek le, tehát például a TESTRÉSZEK fogalomkör kiegészült általuk a szervek neveivel, az ÉTKEZÉS fogalomkör pedig a különböző italokkal. A 2011-ben létrehozott kategóriák (MESEI ELEMEEK; ROKONI VISZONYOK; SZÁMOK; ÉVSZAKOK, NAPOK; ANYAGOK; ELVONT FOGALMAK; HELYEK, ÉPÜLETEK; SZÓRAKOZÁS; NÖVÉNYEK) közül 7 inkább „lányos”, egy „fiús” és egy egyenlő.

A nemek közti arányok tekintetében azt érdemes kihangsúlyozni, hogy a kategóriák a nemek szerinti eloszlásban változtak-e a két korszakot összevetve. Az EMBER, a RUHA, a HÁZ, az ESZKÖZÖK, az ISKOLAI SZAVAK, a VIRÁGOK, a CSELEKVÉSEK, a TULAJDONSÁGOK és a SZÍNEK maradtak „lányos” osztályok. A HARC, a TECHNIKA és a FÉM csoportok maradtak „fiúsak”. A TESTRÉSZEK, SZERVEK és az ÉTKEZÉS kategóriák „fiússá” váltak, a fentebb említett okok miatt. A FOGLALKOZÁS fogalomkör „lányos” lett, egyetemben az ÁLLATOKkal. A JELEK egyenlő megoszlása a lányok felé, az IDŐJÁRÁSé pedig a fiúk felé tolódott el, a JÁTÉK viszont megőrizte kiegyenlítettségét.

Úgy látom, hogy éppen most vagyunk abban az időszakban, mikor a nemek közötti viszonyok átrendeződnek. Sok esetben kitűntek az eredményekből, hogy bár egyes kategóriáknál a nemek közötti váltás (talán csak még) nem történt meg, de a fiúk és lányok közti különbség nagymértékben csökkent.

A leggyakrabban előforduló szavak a várt eredményt hozták, a nyelv állandó változásáról tanúskodnak. A táblázatok jól szemléltetik, hogy sok új szó került be a gyakorisági szótárakba, viszont sok ki is veszett azokból. Fontos továbbá megjegyezni a szófaji átrendeződést. Bár a korábbi vizsgálat legnagyobb arányban meglévő szófaja is a főnév volt, mégis sokkal heterogénebbek voltak az adatok, mint a jelen vizsgálatban. Ami azonban biztosan megállapítható, hogy a főnevek preferáltsága jóval magasabb a mentális lexikonban, mint bármely más szófajé.

A leggyakoribb szavak között egyetlen esetben mutattak az adatok szignifikáns különbséget a nemeknél való összehasonlításban a két korszak között, mégpedig a 20-80-as (illetve 50-100) gyakoriságú csoportban. Ez vélhetően adódhat abból is, hogy a csoportba majdnem dupla annyi szó került, mint a 70 évvel azelőttibe, tehát a szavak sokfélesége magyarázhatja a nemek között növekvő eltérést, de ezt biztonsággal csak egy újabb kutatás támaszthatja alá.

Mivel jelenlegi célom az volt, hogy egy alapkutatást végezzek el, további konklúziók megalkotását nem tartom feladatomnak. Az adatbázis még számos olyan adattal rendelkezik, melyek további vizsgálatokra adhatnak okot. Célunk a jövőben az alanyok számának bővítése minimum 1000 főre, hogy a fent ismertetett kutatások teljes körűen összevethetővé váljanak, továbbá célkitűzéseink között szerepel a szófaji elemzés pontosítása, a nemek közötti és az egyéni eltérések megfigyelése is. Külön kívánom elemezni egy későbbi kutatásban a 15 perces kísérlet megkötésein kívül eső elemeket is, tehát a tulajdonnevek, a ragozott formák és a többszavas egységek előfordulásait.

Jelen dolgozat eredményei azonban megfelelően rámutatnak arra, hogy az eltelt 70 év milyen változásokat idézett elő a gyermeki nyelvhasználatban és a mentális lexikon működésében. A szabad szóasszociációs vizsgálatokról is megállapíthatjuk, hogy megfelelő eszköznek bizonyultak a mentális lexikon részleges megismeréséhez. Azok az eredmények pedig, amik megegyeznek a két adatbázisban, továbbra is támogatják a mentális lexikon egyénenként eltérő, mégis hasonló voltának képzetét.

Irodalomjegyzék

- Aitchison, J. (2003) *Words in the Mind*. Cambridge: Basil Blackwell.
- Cser J. (1939) *A magyar gyermek szókincse*. Budapest: Magyar Pedagógiai Társaság.
- Gósy M. (2005) *Pszicholingvisztika*. Budapest: Osiris Kiadó.
- Gósy M. – Kovács M. (2001) A mentális lexikon a szóasszociációk tükrében. *Magyar Nyelvőr* 125. 330-354.
- Kovács L. (2011) *Fogalmi rendszerek és lexikai hálózatok a mentális lexikonban*. Budapest: Tinta Könyvkiadó.
- Lengyel Zs. (2008) *Magyar Asszociációs Normák Enciklopédiája I.* Budapest: Tinta Könyvkiadó.
- Levelt, M. (1989) *Speaking. From Intention to Articulation*. Cambridge-London: MIT Press.
- Navracsics J. (2007) *A kétnyelvű mentális lexikon*. Budapest: Balassi Kiadó.
- Zaicz G. (2006) *Etimológiai Szótár*. Budapest: Tinta Könyvkiadó.